

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI DAVRANIŞ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÇALIŞANLARIN ÖZ GÜVEN DÜZEYLERİNİN VE PROAKTİF KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
KADIN ÇİFTÇİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİSEM TUĞÇE ABA

Tez Danışmanı
PROF. DR. PELİN KANTEN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI DAVRANIŞ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ÇALIŞANLARIN ÖZ GÜVEN DÜZEYLERİNİN VE PROAKTİF KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
KADIN ÇİFTÇİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇİSEM TUĞÇE ABA

Tez Danışmanı
PROF. DR. PELİN KANTEN

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Çisem Tuğçe ABA tarafından Prof. Dr. Pelin KANTEN yönetiminde hazırlanan ve 31/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Çalışanların Öz Güven Düzeylerinin ve Proaktif Kişilik Özelliklerinin Bireysel Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Kadın Çiftçiler Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Disiplinlerarası Davranış Bilimleri Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Pelin KANTEN

(Danışman)

Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

İmza

.....

.....

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 31/01/2023

Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

.../.../2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Çisem Tuğçe ABA

31/01/2023

TEŞEKKÜR

Tez sürecinde değerli görüşleri destek olarak araştırmanın zenginleştirilmesi hususunda yardımını esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Sayın Prof. Dr. Pelin KANTEN başta olmak üzere eğitim sürecinde bilgileriyle sosyal bilimlere yönelik motivasyonumu arttıran kıymetli hocalarıma ve araştırmanın tamamlanması için değerli görüşleriyle destek olan Sayın Doç. Dr. Yener PAZARCIK'a ve Sayın Doç. Dr. Yavuz Tansoy YILDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamımın her döneminde olduğu gibi çalışma süresince de yoluma ışık tutan yaşam rehberim babam Gökhan KIYIM'a; beni daima öğrenmeye teşvik eden sevgili annem Birgen KIYIM'a; tüm zorlukları benimle göğüsleyerek benim için mavi bir serüven olan değerli eşim İbrahim Uğur ABA'ya ve neşe kaynağım olan kardeşim Alper Kaan KIYIM'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kıymetli destekleri ile daima yanımda olan annem Hale ABA ve babam Recep Nuri ABA'ya da sonsuz minnetlerimi sunarım.

Çisem Tuğçe ABA
Çanakkale, Ocak 2023

ÖZET

ÇALIŞANLARIN ÖZ GÜVEN DÜZEYLERİNİN VE PROAKTİF KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: KADIN ÇİFTÇİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Çisem Tuğçe ABA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Disiplinlerarası Davranış Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Pelin KANTEN

31/01/2023, 72

İstihdam potansiyelinin artması ile genç nüfusun kent merkezlerine göç etmesi, kırsal bölgelerde aktif emek piyasasının azalması durumunu da beraberinde getirmiştir. Çiftçilik yapan bireylerin teknoloji ile örtüşen güncel gelişmeleri takip ederek iş sahalarına aktarabilmeleri ve istikrarlı bir şekilde girişimcilik faaliyetlerini sürdürebilmeleri kırsal yaşamın güçlendirilmesi adına önem arz etmektedir. Üretime katkı sağlayan kadınlara sunulan imkanların genişletilmesi ve girişimcilik düzeylerinin artırılması hususunda araştırmanın kadın çiftçiler ile gerçekleştirilmesinin toplumsal yönüyle anlamlı olacağı öngörülmüştür. Araştırmada çeşitli devlet desteklerinin yanı sıra şahsi teşebbüsleri ile çiftçilik yapan kadınların bireysel girişimcilik algılarının öz güven düzeyleri ve proaktif kişilik özellikleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Edirne ili Keşan ilçesinde çiftçilik yapan 184 girişimci kadının katılımıyla nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak elde edilen veriler sonucunda; proaktif kişiliğin ve öz güvenin bireysel girişimcilik algısını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Demografik değişkenler kapsamında girişimcilik algısı; kadın çiftçilerin medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayıları ve toplam çalışma süreleri yönüyle farklılığa sahip değilken; eğitim seviyelerine ve yaş durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Öz Güven, Proaktif Kişilik, Kadın Çiftçiler

ABSTRACT

THE EFFECT OF EMPLOYEES' SELF-CONFIDENCE LEVELS AND PROACTIVE PERSONALITY TRAITS ON INDIVIDUAL ENTREPRENEURSHIP: A STUDY ON WOMEN FARMERS

Çisem Tuğçe ABA

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Interdisciplinary Behavioral Science

Advisor: Prof. Dr. Pelin KANTEN

31/01/2023, 72

With the increase in employment potential, the migration of young people to urban centers has led to a decline in the active labor market in rural areas. It is important for the strengthening of rural life that individuals engaged in farming are able to follow the current developments that overlap with technology and transfer them to their workplaces and maintain their entrepreneurial activities in a stable manner. It is envisaged that it would be socially meaningful to conduct the research with women farmers in order to expand the opportunities offered to women who contribute to production and to increase their level of entrepreneurship. In this study, it was aimed to examine the individual entrepreneurship perceptions of women farming with various government supports as well as their personal initiatives in line with their self-confidence levels and proactive personality traits. As a result of the data obtained by using quantitative research methods with the participation of 184 entrepreneur women farming in Keşan district of Edirne province, it was determined that proactive personality and self-confidence positively and significantly affect the perception of individual entrepreneurship. With the scope of demographic variables, the perception of entrepreneurship doesn't differ according to the marital status, number of children they have and total working times of women farmers, but it differs according to their level of education and age.

Keywords: Entrepreneurship, Self-Confidence, Proactive Personality, Women Farmers

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Giriş ve Amaç.....	1
-------------------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çiftçilik Alanında Girişimcilik ve Kadınların Rolü.....	3
2.1.1. Girişimcilik.....	4
2.1.2. Girişimci Kadın Çiftçiler.....	6
2.1.3. Girişimci Kadınlar Kapsamında İlgili Yapılan Çalışmalar	10
2.2. Öz Güven Kavramı ve Çalışma Hayatındaki Rolü.....	11
2.2.1. Öz Güven Kavramı.....	12
2.2.2. Öz Güveni Etkileyen Faktörler.....	13
2.2.3. Çalışan Kadınlarda Öz Güven.....	14
2.2.4. Öz Güven Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	15
2.3. Proaktif Kişilik Kavramı.....	16
2.3.1. Proaktifliğin Davranış Boyutu.....	17
2.3.2. İş Yaşamında Proaktif Kişilik.....	19

2.3.3. Proaktif Kişilik Kapsamında Yapılan Çalışmalar.....	21
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Amacı.....	24
3.2. Araştırmanın Önemi.....	25
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	25
3.3.1. Araştırma Modeli.....	26
3.3.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	24
3.3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	27
3.4. Veri Toplama Araçları.....	28
3.4.1. Demografik Bilgi Formu.....	28
3.4.2. Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği.....	28
3.4.3. Kadın Öz Güven Ölçeği.....	29
3.4.4. Proaktif Kişilik Ölçeği.....	29
3.5. Verilerin Toplanması.....	29
3.6. Verilerin Analizi.....	30
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular.....	32
4.2. Güvenirlilik ve Faktör Analizine İlişkin Bulgular.....	34
4.2.1. Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği.....	36
4.2.2. Kadın Öz Güven Ölçeği.....	37
4.2.3. Proaktif Kişilik Ölçeği.....	38
4.3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular.....	38
4.3.1. Korelasyon Analizine Dair Bulgular.....	39
4.3.2. Regresyon Analizine Dair Bulgular.....	40
4.3.3. Demografik Özelliklere Göre Değişkenlerin Analizi.....	48
4.3.4. Araştırma Hipotezlerinin Kabul ve Ret Durumları.....	51

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Araştırma Sonucu.....	54
5.2. Gelecekte Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler.....	57
KAYNAKÇA	58
EKLER	I
EK 1. UYGULAMA FORMU.....	I
EK 2. ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ.....	V
2.1. BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK ALGISI ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ.....	V
2.2. KADIN ÖZ GÜVEN ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ.....	V
2.3. PROAKTİF KİŞİLİK ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ.....	V
EK 3. ETİK KURUL İZİN FORMU.....	VI
EK 4. ÇİFTÇİ KAYIT SİSTEMİ ÇIKTISI.....	VII
ÖZGEÇMİŞ	VIII

SİMGELER VE KISALTMALAR

IBM	International Business Machines
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
t.y.	Tarih yok
N	Örnekleme yer alan birim sayısı
p	Hata yapma olasılığı
R^2	Değişim
F	Dağılım fonksiyonu
β	Beta katsayısı

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Girişimci Çiftçi Kadınların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	32
Tablo 2	Girişimci Çiftçi Kadınların Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı	32
Tablo 3	Girişimci Çiftçi Kadınların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	33
Tablo 4	Girişimci Çiftçi Kadınların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	33
Tablo 5	Girişimci Çiftçi Kadınların Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı	34
Tablo 6	Araştırma Ölçeklerinin KMO, Barlett ve Cronbach's Alpha Değerlerine İlişkin Bulgular	35
Tablo 7	Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeğine Ait Dönüştürülmüş Faktör Yükleri	36
Tablo 8	Kadın Öz Güven Ölçeğine Ait Dönüştürülmüş Faktör Yükleri	37
Tablo 9	Proaktif Kişilik Ölçeğine Ait Dönüştürülmüş Faktör Yükleri	38
Tablo 10	Bireysel Girişimcilik Algısı, Kadın Öz Güveni ve Proaktif Kişiliğe Dair Korelasyon Analizi Bulguları	39
Tablo 11	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Planlamaya Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	41
Tablo 12	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Kontrol Odağına Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	41
Tablo 13	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Kendine Güvene Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	42
Tablo 14	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu İletişime Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	43
Tablo 15	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Motivasyona Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	43
Tablo 16	Kadın Öz Güveninin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Öz Disipline Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	44
Tablo 17	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Planlamaya Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	45
Tablo 18	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Kontrol Odağına Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	45
Tablo 19	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Kendine Güvene Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	46

Tablo 20	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu İletişime Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	47
Tablo 21	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Motivasyona Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	47
Tablo 22	Proaktif Kişiliğin Bireysel Girişimcilik Algısı Alt Boyutu Öz Disipline Etkisine Dair Regresyon Analizi Bulguları	48
Tablo 23	Medeni Durum Değişkenine Göre Bireysel Girişimcilik Algısına İlişkin T-Testi Analizi Bulguları	48
Tablo 24	Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Bireysel Girişimcilik Algısına İlişkin Anova Analizi Bulguları	49
Tablo 25	Bireysel Girişimcilik Algısı Seviyelerine İlişkin Anova Analizinde Eğitim Düzeyi Bulguları	49
Tablo 26	Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Bireysel Girişimcilik Algısına İlişkin Anova Analizi Bulguları	50
Tablo 27	Yaş Grubu Değişkenine Göre Bireysel Girişimcilik Algısına İlişkin Anova Analizi Bulguları	50
Tablo 28	Çalışma Süresi Değişkenine Göre Bireysel Girişimcilik Algısına İlişkin Anova Analizi Bulguları	51
Tablo 29	Araştırma Hipotezlerine İlişkin Kabul ve Ret Durumları	52

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sınırlamalar	9
Şekil 2	Proaktif Davranışın Temel Özellikleri	18
Şekil 3	Araştırma Modeli	25
Şekil 4	Araştırmaya İlişkin Sonuç Modeli	52

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çiftçilik merkezli girişimcilik; tarımsal ve hayvansal üretim odaklı uygulamalar neticesinde piyasaya ürün sunumunu içeren süreci kapsamaktadır. Mahsulün bakımının yapılması veya hayvansal üretimin sağlanması noktasında kırsal alanlar önemli bir konuma sahiptir. Bununla birlikte yoğun fiziksel uğraş gerektiren çiftçilik uzun vadeli emek gerektirmektedir. Çeşitli branşlarda gelişen sanayi ve teknoloji, bireylerin kırsal alanlarda senelik bazda üretim yapmaktan ziyade kent merkezlerinde çalışmayı tercih etmelerine neden olmuştur. Bu durum da kırsal alanlarda yaşayan genç nüfusun şehirlere göç etmesine yol açmıştır.

Gerek hayvansal gerekse tarımsal üretimi gerçekleştirmek için çiftçilik işine giren genç bireylerin olmaması McElwee (2006: 199)'ye göre sektörün sona ermesi riskini beraberinde getirmektedir. Türkiye de bu bağlamda gelişmekte ülkeler arasında yer almakta olup; kentleşmenin yanı sıra kadınların eğitim düzeylerinin artması gibi sosyo-ekonomik faktörlerin etkisiyle tarımsal üretim sektöründe çalışmakta olan kadınların sayısı gün geçtikçe azalmaktadır (Yavuz vd., 2018: 186). Ayrıca Doğan ve arkadaşları da (2018: 1600) üreticilerin yaş grubunun artışıyla gelecekte gıda üretiminde önemli problemlerin meydana geleceğini belirtmiştir.

Warren (2004: 371)'a göre hammadde üretiminden tedarik zincirine dek bütün süreçlerde çiftçiler, çok yönlü girişimcilik özelliklerine sahip olmaları hususunda baskı altında kalmaktadır. Tüketimin hat safhada olduğu günümüz koşullarında kırsal bölgelerde üretime odaklanılması ve çiftçilik yapan bireylerin girişimcilik becerilerine dair inceleme yapılması önemli hale gelmiştir. Devlet desteği veya bireysel teşebbüslerle yapılan girişimcilik faaliyetlerinde piyasanın analiz edilebilmesi ve pazar talebini karşılamaya yönelik ürün yetiştirilerek halka arz edilmesi noktasında girişimcilik algısı önem kazanmaktadır. İş sahasında girişimciliğin uzun vadeli olarak sürdürülebilmesi ve kazanca dönüştürülebilmesi için yenilikçi becerilerin geliştirilebilmesi aşamasında öz güven ve proaktif kişilik özellikleri de anlamlı bir konuma sahiptir.

Sachs (1996: 7)'a göre evrensel düzeyde kadınlar tarımsal üretime önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yanı sıra sosyal normlar, toplumsal değer ve beklentiler ile sosyal ilişkiler Kürtege Sefer (2020: 194) tarafından kırsal bölgelerde kadınların girişimciliğini etkileme potansiyeline sahip unsurlar olarak gösterilmektedir. Patil

ve Babus (2018: 109)'a göre üretimden kaynaklara, pazara ve hizmetlere erişim aşamalarında kadın çiftçiler erkeklere oranla daha ciddi kısıtlamalarla karşılaşabilmektedir.

Bu araştırmanın amacı kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik davranışları üzerinde öz güven düzeylerinin ve proaktif kişilik özelliklerinin etkilerini inceleyerek alanda geliştirilecek proje ve faaliyetlere katkı sağlamaktır. Araştırmada bireysel girişimcilik iki ana değişken yönüyle ele alınmıştır. Araştırma sorusu “Çalışanların öz güven düzeylerinin ve proaktif kişilik özelliklerinin bireysel girişimcilik algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip midir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmaya ait olan veriler, 2022 yılında beş aylık süreç zarfında Edirne ili Keşan ilçesinde çiftçilik yapan kadınlara anket yöntemi uygulanarak elde edilmiştir. Etik kurallara riayet edilerek üç farklı ölçek kullanımı ile ulaşılan veriler, SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde girişimcilik, öz güven ve proaktif kişilik kavramlarına ve bu değişkenler arasında öngörülen ilişkilere yer verilmiştir. Araştırma, Edirne ili Keşan ilçesinde çiftçilik yapan kadınların katılımcı olması yönüyle sınırlıdır. Bununla birlikte kullanılan araştırma yöntemi, ölçekler ve formların uygulandıkları zaman dilimi de araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bireylere toplumsal yaşamda sunduğu kazanımın yanı sıra iş hayatında sağladığı avantajlar kapsamında ülkemizde kırsal alanlardaki iş sahalarında az sayıda araştırmaya konu olan öz güvenin ve proaktif kişiliğin, kadın çiftçilerin girişimciliğe ilişkin algıları bağlamında incelenmesi araştırılmaya değer bulunmuştur. Bu bölümde kadın çiftçilerin girişimcilik algısının incelendiği araştırmanın kuramsal boyutları girişimcilik, öz güven ve proaktif kişilik başlıkları altında incelenmiştir.

2.1. Çiftçilik Alanında Girişimcilik ve Kadınların Rolü

Toplumsal cinsiyet esasına dayalı iş idealleri; Britton (2000: 418)'a göre mesleklerin cinsiyet özelliklerine uygun çalışanlar için öngörülmeyle başlandığı süreçle birlikte çalışma ortamlarında kadınlar ve erkekler için beklenen davranış, beceri ve nitelikleri belirlemektedir. İş idealleriyle ortaya çıkan beklentiler doğrultusunda inşaa edilen çalışan kimlikleri de mevcut toplum yapısına uyumlu olma çabasını beraberinde getirebilmektedir.

Kutunis ve Karakiraz (2013)'a göre girişim teşebbüsünde bulunan kadınların faaliyetlerini başlatma sebepleri arasında kendilerini ispat etme, ev ekonomisine katkı sağlama, bağımsız ve başarılı olma yer almakta iken erkekler daha ziyade güç, güvenlik ve alana hakimiyet kazanarak sektörde geleceklerini garanti altına almayı amaçlamaktadır (akt.: Güven, 2013: 10). İş nüfusu ve iş gelirleri içerisindeki payı hızla artan kadın girişimciler perakende ve hizmet sektörüne odaklanmış olup; erkeklere oranla daha küçük ve sınırlı alanda işletme faaliyetlerini sürdürmektedir (Aldrich vd., 1989: 339).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde çiftçiler, geçimlerini toprağı ekerek sağlayan kişiler olarak tanımlanmakla birlikte köylerde yaşayan bireylerin çoğunun çiftçi olduğu belirtilmiştir (TDK, t.y.). İstihdam, iş fırsatları, altyapı ve çevre faktörleri kapsamında kırsal alanlarda çoğunlukla birincil sektör olarak çiftçilik içerikli unsurlar ekonomiyi desteklemektedir (Sisei, 2016: 150). Çiftçilik, üretimden lojistiğe ve pazar satışlarına varana dek bir bütün haliyle işletmecilik faaliyetleri arasında yer almaktadır. Sürdürülen tarımsal üretimde karar alma mekanizmaları ve risk alabilme kapasitesi de işletmenin geleceğine yön verebilecek faktörler arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede da Akçagöz ve arkadaşlarının (2005: 105) da belirttiği üzere çiftçilerin üretim aşamasında olduğu gibi pazarlamada, finansal uygulamalar ve personel yönetiminde işlere hakim olmaları önemlidir. İşletmenin gelişebilmesi adına sermaye kullanımına yönelik karar verilmesi ve pazar standartlarına uyum sağlamaya dair çabaları da girişimcilik boyutunda çiftçilerde aranan özellikler arasında yer almaktadır.

Türk tarımında kadınlar uzun zamandır rol oynamakla birlikte 1985 yılında yapılan nüfus sayımına göre tarım işgücünün yaklaşık yarısını kadınların oluşturduğu belirlenmiştir (Durutan, 1994: 77). Ülke bazında incelendiğinde Türkiye’de kadınların girişimciliği konusu kapsamlı haliyle ilk defa 1992 senesinde İstanbul’da gerçekleştirilen bir sempozyumda gündeme getirilmiştir (Kantar, 1999: 30). 2020 yılı için ülke genelinde kadınların istihdam oranı %26,3 iken, 2022 yılında %34,9 olduğu; bununla birlikte bölgeler arası farklılıklar doğrultusunda en yüksek kadın istihdam oranının Trakya Bölgesi’nde olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 19 Ekim 2022). Araştırmanın gerçekleştirildiği Edirne iline bağlı Keşan ilçesine ait 2021 yılı nüfus verilerine göre 41.458 kadının toplam nüfusun %49,44’ünü oluşturduğu belirlenmiştir (Medya Keşan, 7 Şubat 2022). Bu durum toplum yapısının cinsiyet açısından dengeli bir dağılıma sahip olduğunun göstergesidir ve bu dağılımın iş sahalarına yansması da sosyo-ekonomik açıdan değerli bir role sahiptir.

2.1.1. Girişimcilik

Toplumun kalkınmasında anlamlı bir görev üstlenen girişimcilik, insanlığın yaşadığı farklı dönemlerin koşullarına uyum sağlayarak çağın modern tekniklerinden etkilenmektedir (Karslı, 2018: 8). Yaşanılan dönemin özelliklerine paralel bir şekilde girişimcilik açısından etkili olan tüm unsurlar da zamanla değişim göstermekte olup; girişimciler keşfettiklerini yaratıcılıkları ve yetenekleri ile yeniliğe dönüştürmektedir (Balaban ve Özdemir, 2008: 135). Sanayi toplumuyken kaydedilen gelişmelerle bilgi toplumuna geçiş ile birlikte üretim ve yönetimin yanı sıra ulaşım gibi farklı alanlarda meydana gelen ilerlemelerin ve küresel ekonomide iş piyasasında rekabetin artması girişimciliğin de önemini arttırmıştır (Soysal, 2010: 86).

Kavramsal yönüyle iş bilen, iş adamı, patron veya kendi işini bireysel çabayla kurmaya çalışmak girişimcilik kavramını temsil etmektedir (Kutunis ve Alpaslan, 2006: 140). Girişimcilik temelinde alanda çok sayıda araştırmalar yaptığı tespit edilen Schumpeter, yenilikçilik kavramı etrafında girişimciliği şekillendirmiştir (Candan, 2011: 159). Ekonomik

gelişmelerin merkezi olan girişimcilik; yenilik ve değişim için bir araç rolü üstlenmektedir (Lordkipanidze vd., 2005: 787). Belirtilen inovasyon da girişimciliğin güncel koşullara uyum sağlayan yapısını temsil etmektedir.

Girişimcilik vasfına sahip olan firmalar ürün ve pazar inovasyonu sağlarken riskli girişimlerde bulunmakta ve rakiplerini geride bırakarak proaktif yenilikler yapmaktadır (Miller, 1983: 770). Mevcut kaynakların ve tesislerin optimum düzeyde kullanılması; ürün ya da hizmetlere değer katılması girişimciliğin geliştirilmesi ile mümkündür (Lawrence ve Ganguli, 2012: 1). Şirketler açısından başarılı ve uzun vadeli işletme, yönetim becerileri gerektirmekte iken girişimcilik, yenilikçi becerileri de gerektirmektedir (Mcelwee, 2006: 191). Narin ve arkadaşları (2006: 66) yaratıcılığın, üretim aşamasında bireylerin en önemli sermayesi olarak girişimciliklerine yansıdığını belirtmektedir. Bozkurt (2006: 94)'a göre yaşanan çevrenin yaratmış olduğu fırsatları sezerek çeşitli düşler üretmek; bu düşleri projelere dönüştürerek yaşama adapte etmek ve bireylerin yaşamlarını kolaylaştırma yetisine sahip olmak girişimciliği temsil etmektedir. Sermaye, teknoloji, emek ve çeşitli doğal kaynaklar olarak kabul edilen üretim unsurlarını işleyerek hizmet ya da mal üreten bireyler girişimci olarak tanımlanmaktadır (Kızılgöl ve İşgüden, 2008: 258). Çetinkaya ve Ay (2017: 22) tarafından da belirtildiği üzere girişimcilik teşebbüsleri neticesinde üretim faktörleri bir araya getirilmekte ve diğer bireylerin ihtiyaçlarını giderecek nitelikte hizmetlerin veya malların piyasaya sunumu gerçekleştirilmektedir.

Fırsatların görülerek değerlendirilmesi; bunlardan yararlanmak için kaynakların riske edilmesi ve fikirlerin yatırım haline getirilmesine ilişkin süreçlerin yönetilerek değer yaratılması, bireylere girişimcilik vasfını kazandıran en önemli özelliklerdir (İrmiş ve Barutçu, 2012: 3). Benzer bir şekilde girişimcilik, iletişim ve yönetim becerilerinin aktif bir şekilde kullanarak değer yaratma süreci olarak nitelendirilmiştir (İrmiş ve Özdemir, 2011: 139). Korkmaz (2020: 19)'a göre kişilerin hayal güçlerinden yola çıkarak harekete geçmeleri ve fırsatları gözetip riskleri üstlenerek proje üretmeleri girişimciliği temsil etmektedir. Bireylerin, günümüz koşullarında girişimci olarak nitelendirilmelerinin esas şartı risk alabilme ve risk sonuçlarını üstlenebilecek yeterliliğe sahip olmalarıdır (Karaturhan vd., 2017: 86). Risk almanın yanı sıra yaratıcılık, başarı yönelimli oluş ve rekabetçilik girişimcilik temelli kişilik özellikleri arasında yer almaktadır (Özkaya, 2009: 57).

Çelik ve Akgemci (1998), girişimcinin başarısında etkili olan nitelikler arasında ataklık, öngörü yetisi, analiz becerisi, hızlı karar verebilmenin yanı sıra öz güvene sahip olmanın da yer aldığını vurgulamıştır (akt.: Balaban ve Özdemir, 2008: 137). Çini (2014: 7), girişimciliğin öz güven ve cesaretin yanı sıra proaktif kişiliğe sahip olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Girişimde bulunan bireyler ilgilendikleri alanlarda ekonomik yaklaşımı değerli görmekte birlikte üretim ve hizmetlerin yaşamlarına yansımaları beklemektedir (Özkaya, 2019: 48).

Kaynakların üretim amacıyla verimli kullanımı ve kalkınmaya destek sağlanması noktasında çiftçilerin girişimci eylemleri önem arz etmektedir. Kırsal bölgelerde girişimcilik Korsgaard ve arkadaşlarına (2015: 15) göre çiftliğin yanı sıra çiftçilerin özellikleri ve bir dizi kırsal faktör tarafından etkilenme potansiyeline sahiptir. Çiftçilerin mevcut öz güven eğilimi ile kontrol odaklılık ve başarı ihtiyacı işletmenin finansal performansına olumlu katkılarda bulunmaktadır. (Çınar vd., 2017: 323). Tarım veya hayvancılık odağında kırsal alanlarda gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri, kırsal kalkınmaya ve teknolojik çağa uyum sağlama çabalarına bağlı olarak gelişebilmektedir. Smit (2004: 167), girişimciliğin çiftçiliğin muhtemelen en önemli yönü haline geldiğini belirterek ilerleyen süreçlerde daha da önem kazanacağı öngörüsünde bulunmuştur.

2.1.2. Girişimci Kadın Çiftçiler

İki farklı faktör bazında dört tip kadın girişimci olduğunu belirten Goffee ve Scase (1992: 8)'e göre geleneksel girişimciler işini fazla büyütmeyi düşünmezken iş ve aile görevlerini dengelemektedir. Yenilikçi olan girişim tipindeki kadınlar ise ideallerini geleneksel cinsiyet rollerinden daha üstün tutarak işletmelerini büyütmeyi hedef olarak belirlemektedir. Yerel olarak da nitelendirilebilen evcimen girişimciler cinsiyet rollerini ideallerinden üstün görmekte iken köktenci girişimciler, kadın olarak ikinci planda olmayı önlemeyi amaçlamaktadır (Hancı, 2004: 37).

Kadınların aktif katılımı olmaması halinde ekonomik kalkınma sağlanamamakta ve bununla birlikte kadınların girişimcilik faaliyetlerinin dağılımı bölgeler arasında aynı şekilde ilerlememektedir (Sarfaraz vd., 2014: 1). İrmiş ve Barutçu (2012: 3), kentsel veya kırsal alanda yaşamının yanı sıra cinsiyetin de girişimcilik eğiliminde etkili olduğu görüşünü öne sürmektedir.

Geleneksel cinsiyet rolleri doğrultusunda tarımsal ve hayvansal üretim yapan erkekler çiftçi olarak tanımlanırken Trauger (2004: 290) 'in de belirttiği üzere kadınlar çiftçilik faaliyetlerinde bulunmaları halinde çiftçi kadınlar olarak nitelendirilmektedir. Geleneklere bağlı farklılıklar, toplumsal hayatta ve aile yaşamında üstlenilen çeşitli roller kapsamında kırsal kesimdeki kadınlar, kent merkezlerindeki göre oldukça farklılık göstermektedir (Davaslıgil, 2011: 75). Kırsal toplulukların ataerkil aile yapısı ile öne çıkan özelliklerinden biri de erkeğin egemenliğinde kadınların ikincil konumda bulunmalarıdır. Bununla birlikte geleneksel yapılarda kadınların aile reisinin izini olmaksızın çalışmadıklarını belirten Patil ve Babus (2018: 110)'a göre kadınlar aile çiftliklerinde veya tarım işletmelerinde ücretli veya ücretsiz işçi olarak çalışabilmektedir.

Kent merkezlerinin dışındaki alanlarda mevcut işgücünün çoğunluğunu oluşturan kadınların kırsal bölgelerde tarımsal faaliyetlere katılımları erkeklerin yanında ek iş gücü olarak görülmekte ve kadınların ev içi sorumluluklarının bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir (Kaya ve Atsan, 2012: 1). Twyman ve arkadaşları (2015: 2) Peru, Bolivya ve Ekvador olmak üzere üç farklı Latin Amerika ülkesinde yaptıkları araştırmada pirinç üretiminde kadınların çiftçi veya üretici olarak kabul görmediklerini ve sosyal normlar doğrultusunda ev işleri ve çocuk bakımı haricinde kadınların üretim odaklı fikir sahibi olamayacaklarına yönelik toplumsal görüşlerin mevcut olduğunu tespit etmişlerdir. Hollanda'da gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise kadınların kırsal alanda girişimci olmaktan ziyade ev ve çocuk yetiştirme konusunda birincil sorumlulukları üstlendikleri ve çoğunlukla iş ve ev alanlarını birbirine karıştırdıkları tespit edilmiştir (Markantoni ve Van Hoven, 2012: 3).

Tarım toplumlarında cinsiyet faktörü geleneksel olarak esnek olmayan keskin sınırlar ve rol tanımlamaları ile karakterize edilmiştir (Alston ve Whittenbury, 2013:1). Kırsal alanda fazla alternatifi olmayan kadınlar aile içerisinde de sorumlulukları olması nedeniyle hane içerisinde veya yakınlarındaki çalışma alanlarında işletme faaliyetlerini sürdürmeye gayret etmektedir (Clark ve James, 1992: 2). Kent merkezlerinin dışında yaşayan her üç kadından birinin cesareti kırılmış, işsiz veya yarı zamanlı olarak düşük ücretlerle çalıştığı Lichter (1989: 199)'in araştırmasında ulaşılan sonuçlardır.

Soysal (2010: 90) ise ev harici bir mekânda kendi adlarına kurdukları işletmelere sahip olan, işletmede tek başına ya da çalışanları ile birlikte emek veren yahut sahiplik sıfatıyla ortaklığı olan, iş kapsamında diğer kurum ve kuruluşlarla temasa geçerek işletmenin

geleceğine dair planlar yapan ve işletmeye ait kazanç, yatırım ve kullanım alanlarına ilişkin söz sahibi olarak işletme bazında tüm riskleri üstlenmiş olan kadınları girişimci olarak nitelendirmektedir. Kent merkezleri dışında kadın girişimciliğinin aktivasyonu, aile içi finansal destek ve yerel geleneksel ürünler için pazarın ortaya çıkışı olarak gösterilmektedir (Anthopoulou, 2010: 402).

Türkiye’de tarım, her dört kişiden birinin istihdam edildiği geniş çaplı bir ekonomik sektör olmakla birlikte Türk kadınları, ekonomik kazanç ve istihdam yönüyle eşit düzeyde olmasa da tarımda anlamlı role sahiptir (Brumfield vd., 2015: 2). Kantar (1999: 37)’a göre kadınların evlerinde üreterek pazarlarda ya da köylerde sattıkları ürünler esasında bilinçsiz bir şekilde yapılan mikro girişimcilik faaliyetleridir. Ancak bu faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin hususların dikkate alınmaması kırsal alanlarda girişimcilik faaliyetlerinin bilinçli bir çabaya dönüşmesine imkân tanımamaktadır.

Bedük (2005: 1), Türkiye’de kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların özünde toplumsal düzeyde ekonomik, kültürel ve sosyal aksaklıkların yer aldığını ve özellikle düşük sosyo-ekonomik grupta yer alan kadınların iş hayatına girmekte zorlandıklarını belirtmiştir. Kadınların güçlenerek üretimde ve yönetimde karar mekanizmasına dahil olmaları; aynı şekilde iş gücüne katılım sağlayarak kaynaklara kolay bir şekilde erişebilmeleri kalkınmışlığın bir göstergesi olarak kabul görmektedir (Davaslıgil, 2011: 75). Çiftçilerin teknolojik değişimlere uyumu ve esnek yapısı, kırsal alanlarda tarımın sürdürülebilirliği ve kadınların güçlendirilmesi noktasında destekleyicidir (Huyer, 2016: 7). Durutan (1994: 79), araştırmasında Trakya Bölgesinde eğitilmiş çiftçiler ve gelişmiş teknolojik destek ile birlikte tarımsal faaliyetlerin arka planında bulunan teknik ekipmanların büyük ölçüde artışı ile birlikte işçilik talebinin önemli düzeyde azaldığını belirtmiştir.

Kadınlar, üretimin küçük ve esnek ölçeği ile çiftçiliği kişisel bir profesyonel kariyer olarak kullanmaktan ziyade öncelikle aile gelirini güvence altına alma ve destek sağlama amacıyla girişim faaliyetlerinde bulunmaktadır (Anthopoulou, 2010: 394). Kırsal alandaki girişimcilik faaliyetleri kadınlar için daha esnek ve cazip olmakla birlikte genellikle daha çok ekonomik güvenlik sağlayan bir konumdadır (Markantoni ve Van Hoven, 2012: 2). Bununla birlikte Tigges ve Green (1994: 19)’e göre küçük işletmelerin mülkiyeti alternatif bir seçenek olarak sunmasına karşın kadınların yönetimindeki firmaların satışları ve gelirleri, erkeklere ait firmalara oranla önemli ölçüde daha düşüktür. Kadınların girişimcilik bazlı

aktivitelerde yaşadıkları sınırlamalar kapsamında Nedumaran'ın çalışmaları doğrultusunda düzenlenen sınıflandırma Şekil 1.'de sunulmuştur.

Şekil 1. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sınırlamalar (Nedumaran, 2019: 30)

Çiftliklerde üretkenliğin artırılması ve güçlendirme yapılması için kadınların kullanabileceği uygun teknolojilerin geliştirilmesi önemlidir (Patil ve Babus, 2018: 114). Gelişen dünya ekonomisinde oluşan köklü değişimler kadınlar için yeni imkanlar sunmaktadır (Stratcher, 1996:1). Girişimci kadınlara yönelik desteğin sağlanmasıyla birlikte Nukpezah ve Blankson (2017: 473)'un belirttiği üzere kadın girişimcilerin gösterdiği performansı artmakta ve bu da üretimdeki artışa yansımaktadır. Çiftçilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanımları kapsamında kendilerine güven seviyelerinin incelendiği bir araştırmada bu araçların tarım alanlarının gelişimi açısından önemli olduğu vurgulanmıştır (Tankodara ve Chauhan, 2021: 4).

2.1.3. Girişimci Kadın Çiftçiler Kapsamında Yapılan Araştırmalar

Küba'da yapılan bir araştırmada çoğu işletmenin kadınlardan ziyade erkeklerle çalışmayı tercih etmesi nedeniyle kadınların toplumsal statüsünün kültürel ve coğrafi açıdan farklı konumlarda kabul gördüğü sonucuna ulaşılmıştır (Bartolo, 2011: 1). Gelenekselliğin hâkim olduğu düşük sosyo-ekonomik gruplarda ailenin ihtiyacı olmasına karşın mevcut toplumsal değerlere bağlı kalmak amacıyla kadınların çalışmaları hoş karşılanmamaktadır (Bozan, 2020: 21).

Yunanistan'da kırsal alanlarda işsizlik oranının düşük eğitim düzeyi nedeniyle kadınlar arasında daha yüksek olduğu ve bu nedenle kadınların yedek işçi kaynağına dönüştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Petridou ve Glaveli, 2008: 5). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanlarda yaşayan kadınların eğitim düzeylerinin daha düşük olduğunu ve kurumsal düzeyde daha az ilişki kurduklarını belirten Nukpezah ve Blankson (2017: 472), Gana'lı kadın üreticilerin maddi desteklere erişim noktasında alternatif kredi kaynaklarına erişim oranlarının minimum seviyede olduğu bulgusuna araştırmalarında yer vermiştir.

İzmir'de yaptıkları araştırmada Karaturhan ve arkadaşları (2017: 85) da köylerde yaşayan ve girişimci olan kadınların en sık karşılaştıkları problemlerin eğitim düzeyindeki seviyenin az olması, bilgi eksikliği ve yetersiz finansal destek olduğunu belirlemişlerdir. Tekirdağ'da yapılan bir araştırmada bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetleriyle uğraşan kadın çiftçilerin eğitim seviyelerinin erkek çiftçilerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Sarı Gedik, 2019: 54).

Lassithiotaki ve Roubakou (2014: 127) da Yunanistan'ın kırsal kesimlerindeki kadınların kurumsal imkanları değerlendirme hususunda sorun yaşadıklarını, bu sebeple gelişim sağlamakta zorlandıklarını ve modern iş yöntemleri benimseyemediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir başka araştırmada üretici kadınların kalite kontrol üretim sistemlerinde, yeni düzenleme ve yönetim teknolojilerinde ve ürün tanıtımında modern iş yöntemleri kullanmamaları nedeniyle kırsal alanlarda kadınlara yönelik girişimcilik odaklı eğitimlerin verilmesi önerilmektedir (Lassithiotaki, 2011: 280). Mersin Üniversitesi'nde yapılan araştırmada yaşamları boyunca girişimcilik odaklı ders, kurs veya seminer alan bireylerin bu kapsamda hiçbir eğitimden yararlanmayanlara oranla bireysel girişimcilik algılarında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir (Yalçın İncik ve Uzun, 2017: 479).

Pensilvanya’da çiftliklerde çalışan kadınlarla yapılan bir araştırmada %64’lük oranla kadınların en sık karşılaştığı sorunlar arasında erkek üreticiler kadar ciddiye alınmadıkları duygusu olduğu belirlenmiştir (Barbercheck vd., 2009: 6). Antalya’da kadın çiftçilere yönelik gerçekteştirilen bir proje, kadınların girişimcilik eğilimini ortaya çıkarmış ve kendilerine güvenlerini arttırmıştır (Bozan, 2020: 50). Kutanis ve Alpaslan (2006: 149), 49 kadının katılımıyla yaptıkları araştırmalarında girişimci kadınların öz güven sahibi, güçlü önsezilere sahip, dayanıklı, sabırlı, risk alabilen, inisiyatif kullanabilen ve ikna kabiliyeti güçlü bireyler olduklarını belirlemiştir.

2.2. Öz Güven Kavramı ve Çalışma Hayatındaki Rolü

Öz güven kavramı, McCarty (1986: 5)’e göre çalışanların başarılı olma yeteneklerini algılayışlarına ya da bir görevin tamamlanması durumunda etkinliklerini ne şekilde değerlendirdiklerine ilişkin kişisel algılardır. Soner (2000: 3)’e göre öz güven, insanların toplum ve yaşam ile olan ilişkilerini değerlendirme sürecinde kendilerini yeterli bulup bulmamalarıdır. Olumlu duyguların derinleşmesiyle birlikte meydana gelen kendini iyi hissetme hali de öz güveni yansıtmaktadır (şar vd., 2010: 1205). Pek çok toplumda bireysel bir varlık şeklinde kabul edilen öz güven, Bénabou ve Tirole (2002: 871)’ye göre kişilerin motivasyonunu arttırmakta ve performans noktasında teşvik sağlamaktadır.

Bireylerin davranışlarını etkileme potansiyeline sahip tanımlayıcı bir özellik olan öz güven psikoloji, pazarlama, tıp, hukuk gibi pek çok alanda araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Oney ve Öksüzöğlü Güven, 2015: 1). Örgüt yapılarında insana verilen değerin artması ile birlikte Hollenbeck ve Hall (2004: 3)’ın dikkat çektiği üzere öz güven, lider performansında anlamlı bir değerifen olmakla birlikte bireysel gelişim noktasında insan sermayesinin kilit bir unsuru haline gelmiştir. Yöneticiler açasından öz güvenli olmak ve görünüşlerine de bunu yansıtmak destekçilerini etkilemeleri noktasında anlamlı bir değere sahiptir (Conger ve Kanungo, 1987: 7). Araştırmalar, kendine güvenen bireylerin çalışma ortamlarındaki etkileşimlerinde lider vasfıyla ortaya çıktıklarını ve takım kararlarını önemli ölçüde etkileyebildiklerini göstermektedir (Anderson ve Kilduff, 2009: 491).

Durmaz (2016: 18), iş yaşamındaki başarıda çalışanların sahip oldukları öz güvenin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Öz güven sahibi olmayan bireyler kendilerine güvenmeyerek sorumluluk alamayacakları ve mevcut sorumlulukların üstesinden gelemeyeceklerine dair düşünceleri nedeniyle kendilerini gerçekteştirmemektedir (Okyay,

2012: 11). Bireyin düşük düzeyde öz güveninin olması, kendilerini geri planda tutmalarına yol açmaktadır ve bu kişilerin değersiz olduklarına dair inançlarının kuvvetli olması ile birlikte risk almaya ilişkin cesaretsizlik gösterdikleri tespit edilmiştir (Bilgin, 2019: 373). Ayrıca özerk davranış sergileyebilme konusunda başarılı olamayan bu bireyler başkalarına bağımlı olarak yaşamlarını sürdürmektedir (Turan Başoğlu, 2007: 47). Girişimcilik bazında incelendiğinde, bir girişimcinin belirlediği hedeflere erişebilecek potansiyelin kendisinde var olduğuna ilişkin güvene sahip olması onu başarıya ulaştırmaktadır (Uslu, 2015: 40).

2.2.1. Öz Güven Kavramı

Bireyin kendisini değerlendirmesi ve yaptığı değerlendirme sonucunda kendisinden memnun olup olmaması neticesinde meydana gelen öznel olgu, öz güveni temsil etmektedir (Soner, 1995: 24). Zorlayıcı olmasına karşın herhangi bir durumda etkili ve uygun eylemde bulunma yeteneği olan öz güven, bireylerin kendilerini iyi hissetmeleri ile ilgili olmasa da bunu yapabilen bireyler için kazanç niteliğindedir (Burton ve Platts, 2006: 57). Kişilerin ruhsal durumlarının temel bir yönü olan öz güven karar verme noktasında da anlamlı bir role sahiptir (Chuang vd., 2013: 661). Filippin ve Paccagnella (2012:10), kişilerin bilinmeyen bilişsel kabiliyet düzeylerine dair inançlarının öz güven olduğunu ifade etmişlerdir. Okyay (2012: 42)'a göre öz güven, bireylerin kendilerini ne düzeyde olumlu görebildiklerinin ve kendileri hakkında ne düzeyde olumlu düşünebildiklerinin bir bütünüdür. Bütüncüllüğe erişmek ise belirli bir süreç gerektirmektedir ve Uyar (2016: 13)'a göre öz güven duygusu, karşılaşılan çeşitli engeller aşılarak başarılı çözümler bulundukça kazanılabilmektedir.

Preston (2001: 47), öz güvenin temelde üç duygudan meydana geldiğini belirtmektedir. Bunlardan ilki bireylerin kendilerini nasıl algıladıklarını temsil eden öz imaj iken bir diğeri kişilerin kendilerine verdiği değeri belirten öz değerdir. Son olarak hem aidiyet duygusu ile örtüşen hem de başkalarının kabul düzeyini temsil eden öz saygı da öz güven kavramının alt bileşenleri arasında yer almaktadır. İki ana grupta sınıflandırılan öz güvenin iç güven boyutu kendini tanıma, sevmeye, olumlu düşünme şeklinde iken dış güven boyutunda ise duygularını kontrol ve iletişim becerileri yer almaktadır (Şar vd., 2010: 1205). Merdinoğlu (2017: 9)'nun belirttiği üzere insanların kendilerini sevebilmeleri, kendilerini tanımaları ile mümkündür ve kendini tanıyan bireyler de karakterlerini inşa edebilmektedirler.

Çeşitli koşullar, konum veya gelişmeler odağında değişebilen öz güven statik bir yapıya sahip değildir ve olumlu ya da olumsuz olabilmektedir (Kurtuldu, 2007: 58). Başarılı ve kazançlı hissetmek uğruna başkalarının beğenisine veya onayına ihtiyaç duyan bireylerin öz güvenleri düşüktür (Kaya ve Taştan, 2020: 299). Bu bireyler, kendilerini değersiz ve başarısız görme eğiliminde olmakla birlikte; reddedilme korkusu nedeniyle sevgi alışverişinde bulunmamaktadır. Öz güven düzeyleri yüksek olan bireyler ise terk edilme korkusu yaşamaksızın yaşamın değişken yapısına uyum sağlamaktadır (Ceylan, 2017: 20).

2.2.2. Öz Güveni Etkileyen Faktörler

Aileye yönelik değerlendirmelerde mevcut olan rollerin öz güven ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu araştırmasında vurgulayan Öztürk (2017: 17) ailenin maddi olduğu kadar manevi ihtiyaçların karşılanmasında etkili olduğuna vurgu yapmıştır. Bu durum bireylerin en temel düzeyden başlamak sureti ile gereksinimlerinin en yakın çevrenin desteğiyle giderilmesi ve öz güven düzeyi ile arasında bağ olduğunu sembolize etmektedir. Ergenlik döneminde olan bireyler incelendiğinde olumsuz otomatik düşünce düzeyinin öz güven ile ters orantılı bir ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Çalıküşu ve Sürücü, 2020: 502).

Kişilerin kendilerini sevmeleri ve kabullenmeleri öz güvenlerinin oluşumunda iki temel basamağı oluşturmaktadır (Esentaş v.d, 2017: 316). Bireylerin kendilerine yönelik bakış açılarını geliştirdikleri öz güven oluşum sürecinde etkili olan faktörler arasında Mutluer (2006: 33) tarafından belirtildiği üzere; eğitim hayatının yanı sıra ergenlik dönemi sonrasındaki iletişim de yer almaktadır. Çevreleriyle kurdukları iletişim ya da ilişkiler doğrultusunda bireylerin öz güvenleri de değişim gösterebilmektedir (Özden, 2019: 118). Yaşam içerisinde karşılaşılan çeşitli olumsuz durumlar bireylerin öz güvenlerinin düşük olmasını da beraberinde getirebilmektedir (Uzun, 2021:11).

Kendilerine saygı duyan kadınlara herkesin saygı duyacağını belirten Bakır ve Danış (2020: 134), ancak bilinçaltına yansıyan değersizlik inancının bu hususta negatif etkisinin olacağını öne sürmüştür. Kadınların öz güvenlerinin incelendiği bir başka çalışmada ise sportif faaliyetler yapmalarının; öz güvenlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir (Hür vd., 2022: 854). Bu durum aile içi dinamiklerin ve çevre ile ilişkilerin yanı sıra stres atma ve bedeni zinde tutma girişiminin de öz güven açısından etkili olduğunu desteklemektedir. Evcili ve arkadaşları (2018:56), çocuk sahibi olma noktasında kadınların annelik rolüne

ilişkin hazır olmalarının da öz güven düzeyleri açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. İş yaşamına etkileri kaçınılmaz olan öz güvenin kadınlar için eksik düzeyde oluşu da gerek çalışma hayatlarını gerekse girişimcilik teşebbüslerini etkileyebilme potansiyeli taşımaktadır (Kirkwood, 2009: 119). Bireylerin öz yönelime sahip olmaları; mevcut öz güven düzeylerinin desteklenmesinde anlamlı bir konuma sahiptir (Durmaz ve Ören, 2017:115).

İş sahalarında kadınlara yönelik mobbing içeriğinde yer alan mesleki durum odaklı saldırıların alt basamağında öz güveni etkiler nitelikte iş vermek de bulunmaktadır (Aşkın ve Aşkın, 20018: 258). McKinsey ile Company (2007: 7) tarafından da belirtildiği üzere; iş alanlarında üst düzey pozisyonlarda az sayıda kadın çalışan olmasının nedenleri arasında öz güven eksikliği de bulunmaktadır (akt. Bulut, 2014: 203). Aile ile desteklenmeye başlanan öz güvenin eğitim süreçlerinde olduğu kadar çalışma alanlarında da desteklenmesi tüm bireylerin toplumsal mekanizmalara aktif katılımı açısından önemlidir.

2.2.3. Çalışan Kadınlarda Öz Güven

Kadınlar açısından anlamlı düzeyde duygusal gerekliliği temsil eden öz güven, psikolojik yaşamın temel unsurları arasında yer almaktadır ve tarihsel döngüde kadınlar kendilerine güven, güçlü davranış, doğrudan harekete geçme gibi yeteneklerini bastırmıştır (Yurtçiçek Ergüntop, 2019: 23). Lenney (1977: 4), kadınların öz güven düzeylerinin geribildirim olmadıkları durumlarda erkeklere oranla önemli düzeyde daha düşük olduğunu ancak dışsal geribildirim olması halinde erkeklerle eşit olabildiğini bildirmiştir. Kadın olan yöneticileri erkeklerden ayıran en geçerli özelliğin öz güven olduğunu belirten White ve arkadaşları (1981: 18), düşük öz güven varlığının kadınların karakteristik özelliği olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir.

Kendileri için çalışmakta olan girişimci kadınların yaptıkları işlere ilişkin memnuniyetleri ve öz güvenleri dikkate alındığında aile içerisinde ve çevrelerinde pazarlık güçleri artmakta ve çalışmaları daha kolay onaylanabilmektedir (Bedük, 2005: 11). Kişilerin yaptıkları eylemler ne sıklıkla başarıya ulaşırsa öz güven seviyeleri de o düzeyde yükselmekte ve bu duruma paralel olarak ilerleyen süreçlerde karşılaşacakları zorluklarla baş edebilme güçleri artış göstermektedir (Akın, 2007: 168).

Çeşitli koşullarda zorluklarla başarılı bir şekilde mücadele etmek, kadınların bir sonraki aşamada sorunlarla baş edebilmeye yönelik öz güvenlerini arttırmaktadır (White, 1995). Bununla birlikte girişimci kadınlar artan öz güven ve motivasyonları ile koşulları kontrol edebilme hususunda daha becerikli hissetmektedir (Petridou ve Glaveli, 2008: 14). Sleeper ve Nigro (1987: 6), çalışma ortamında ekip arkadaşının cinsiyetinin öz güven açısından etkili bir husus olduğunu ve kadın takım arkadaşları ile çalışan bireylerin daha öz güvenli başlangıç yaptıklarını ancak öz güven düzeyi yüksek olan bir partner ile çalıştıktan sonra hem erkeklerde hem de kadınlarda öz güvenin azaldığını tespit etmiştir.

2.2.4. Öz Güven Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Bunların yanı sıra öz güven kavramı odağında yapılan araştırmaların genel konuları arasında eğitim, spor, sanat olduğu; aile kavramı ile ilişkilendirilen araştırmaların üyelerin uyumunu, tutumlarını ve işlevlerini içerdiği belirlenmiştir. Davranış baz alınarak yapılan araştırmalarda ise iş sahalarından ziyade problem davranış örüntüleri üzerinde durulduğu tespit edilmiştir (Bilgin, 2019: 381).

Finansal analizlere yönelik çalışan kadınlarla yapılan bir araştırmada genç kadınların, firmanın mali durumuna dair değerlendirmelerinde yaşlı kadınlara oranla daha yüksek düzeyde öz güvene sahip oldukları belirlenmiştir (Webster ve Ellis, 1999: 231). Peterson (2010: 19), bilgi ve donanım gerektiren bilgisayar sistemleri alanında çalışan kadınlarla yaptığı araştırmada teknik açıdan öz güven eksikliğinin işyeri dinamiklerinin bir ürünü olduğunu ve bunu değiştirmenin ise yalnızca kadınların değil aynı zamanda yöneticilerin, diğer çalışanların ve müşterilerin de katkısıyla mümkün olduğunu açıklamıştır.

Yarısı kadın girişimcilerden oluşan 50 kişilik bir grupla araştırma yapan Kirkwood (2009: 14), erkek girişimcilerle kıyaslandığında kadınların öz güven eksikliği gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte bazı kadınların iş yaşamında geçirdikleri zaman içerisinde öz güven düzeylerinin arttığı da belirlenmiştir. Uluköy ve Demireli (2014: 7), %41'ini kadın katılımcıların oluşturduğu araştırmalarında girişimciliğin yüksek oranda başarı güdüsü, objektif bakış açısı, iletişim kabiliyeti ve risk alma noktasında cinsiyetlere göre farklılaşmadığını ancak öz güven, fırsatları değerlendirme, bağımlı olmama, yenilikçilik, belirsizliğe karşı tolerans, liderlik vasfı ve içsel denetim mekanizması bağlamında cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Teknolojik bir şirkette yapılan araştırmada, performansın erkekler ve kadınlar için öz güven görünümü üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiş olup; yüksek performans göstermekte olan kadınların ancak öz güven görünümlerini prososyal yönelimle birleştirmesi halinde etki kazandığı sonucuna ulaşılmıştır (Guillén vd., 2018: 4). Gül (2018: 59), 187 okul yöneticisiyle yaptığı araştırmada öz güvenin medeni durum, yaş grubu gibi değişkenler doğrultusunda anlamlı düzeyde bir farklılığa sahip olmadığını ancak kadın olan yöneticilerin dış öz güven ve toplam öz güven puan ortalamalarının, erkek yöneticilere oranla daha yüksek olduğu ve öz güven düzeyinin okul yöneticilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite eğitimlerine devam eden kız öğrenciler yönüyle öz güven kavramını araştıran Bakır ve Daniş (2020: 139), sahip olunan kardeş sayısının yanı sıra kırsal alanlarda veya kent merkezlerinde yaşamış olmanın öz güven açasından farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. İlgili araştırma sonucuna göre köylerde yaşayanların öz güvenleri daha düşük düzeyde olarak belirlenmiştir.

2.3. Proaktif Kişilik Kavramı

Kişileri diğer insanlardan farklı kılan yetenekleri, ilgi alanları, konuşma stilleri, fiziksel görünüşleri, tutumları ve uyum sağlama biçimleri kişiliklerini temsil etmektedir. Bireylerin yaşama dair bütün kazanımları kişiliklerini inşa eden tuğlaldır ve White (1959: 9)'ın belirttiği üzere ilerleyen yaş dönemlerinde idrak edebilme ya da şekillendirebilme gibi çeşitli davranışları geliştirebilmeleri için mevcut olan tüm güdüleri fayda sağlayarak motivasyonu oluşturmaktadır. Bununla birlikte davranışsal boyutta proaktivlik, kişilerin çevrelerini kontrol etme güdülerinden kaynaklanan bir eylemdir. Terimsel boyutu ile incelendiğinde proaktif kavramı, ileriye yönelik kelimesini temsil eden “pro” ve etkinliği ifade eden “activus” sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmektedir (Tunca, 2018: 3). Kavramsal açasından değişimin gerçekleşmesini beklemekten öte değişim oluşturabilmek adına sarf edilen çabaların bütününü temsil etmektedir (Alzamo, 2021: 31).

Demir (2021: 28), bireylerin ve çevrelerinin etkileşimli değişimi ve değişen şartlarda her şeyin pozitif bir şekilde etkileşmesini proaktivite olarak belirtmiştir. Bateman ve Crant (1993: 3), pasiflikten öte eylemde olma hali ve ikincil kontrol yerine birincil kontrol aracı olarak proaktif davranışı inceleyerek literatüre katkı sağlamışlardır. Proaktif davranışa sahip bireyler, istenmeyen durumları kabullenerek pasif bir şekilde uyum sağlamak yerine

alternatif koşullar yaratmak için önceliğe göre karar almaktadır (Crant, 2000: 3). Ancak daha az proaktif olan kişiler pasif bir şekilde çevreleri ile uyum sağlayarak çok az inisiyatif alma eğilimi göstermektedir (Crant ve Bateman, 2000: 3). Seibert ve arkadaşları (2001: 2), çeşitli faaliyetlerde ve durumlarda kişiye özel bir girişimde bulunmaya yönelik mevcut istikrarlı tutumu proaktif kişilik olarak tanımlamıştır.

Proaktif kişilik özelliklerini barındıran bireylerin farkındalık düzeylerinin yüksek oranda oluşu kendilerini iyi tanımlarını sağlarken; Çini (2014: 12)'ye göre eğilimlerini ve yeteneklerini net bir şekilde belirlemeleri de değişim yaratabilmeleri noktasında en güçlü dinamiklerini betimlemektedir. Benlik saygısı yüksek sahip olan ve yaşayacağı başarısızlıklardan dahi ders çıkarabilen proaktif kişiliğe sahip bireyler; kendileri ile barışık, öz güvenli ve risk alabilen kişilik örüntüsüne sahiptirler (Özkurt, 2015: 1). Aktif olmayı, hayata dair bir algı ve uygulama biçimine getiren proaktif kişilik Uncuoğlu Yolcu (2017: 8)'nin da belirttiği üzere herhangi bir emir almaksızın gerekli görüldüğü anda değişim başlatabilmeyi sağlamaktadır.

McCormick ve arkadaşları (2019: 1), organizasyonlarında proaktif çalışan davranışı isteyen yönetimler için uygulanabilecek önerileri şu şekilde belirtmiştir;

- Durumlardan bağımsız olarak proaktif davranış sergileyebilecek proaktif kişiliğe sahip çalışanların seçilmesi,
- Belirtilen özelliklere sahip çalışanların motivasyonlarını arttırarak teşvik sağlayacak liderlerin olması,
- Çalışanların bireysel farklılıklarından bağımsız bir şekilde faaliyetleri teşvik eden esnek ve yenilikçi bir iş ortamı oluşturulması.

2.3.1. Proaktifliğin Davranış Boyutu

Kuramsal boyutta iç kontrol mekanizması olarak bireyin yaşamına yön veren seçimlerine ilişkin açıklamalarda bulunulması seçim teorisine; bireyin zamanını ve enerjisini nereye, ne şekilde odaklayacağına dair temellendirmesi dolayısıyla da ilgi-etki alanı teorilerine dayanmaktadır (Aytaban, 2018: 15-16). Her insanın toplumsal düzende yalnızca kendinden sorumlu olduğunu savunan varoluşçu düşüncede ise bencilliğin ötesinde bireyler belirledikleri yolda ilerleyerek seçim haklarının kendilerinde olmasını istemektedirler (Ayçiçek, 2021: 11).

Şekil 2. Proaktif davranışın temel özellikleri (Kaynak: Özkaya, 2019: 22)

Şekil 2. 'de görüldüğü üzere mevcut davranışın proaktif davranış olarak değerlendirilebilmesi için temelde üç özelliğin olması gerekmektedir ve bunlar kişilerin mevcut duruma anlık tepki vermelerinden öte tedbirli olarak süreç içerisinde edilgenlikten ziyade etkin olmalarını sağlamaktadır.

Çeşitli sektörlerde ve farklı statülerde çalışanların işe dair yaklaşımında önemli bir rol oynayan proaktiflik; bireyin objektif yaklaşımıyla işe dönük verimli, süregelen ve üretken olarak mekanizmaya katkısını temsil etmektedir. Güler Şahin (2006: 19)'in belirttiği üzere proaktif olan kişiler birey olarak yaşamlarından sorumlu olduklarının ve mevcut davranışların meydana gelmesinde koşulların yerine kararlarının etkili olduğunun bilincindedir. Bu yönüyle proaktif davranışlar geleceğe odaklanmaktadır (Hansen, 2015: 87). Proaktif bireyler, çevrelerini enerjileri ile meşgul ederek işlerini tamamlamak için değişim sağlarlar (Baba vd., 2009: 24). Değişim noktasında davranışın proaktifliğine yönelik dikkat edilmesi gereken en önemli husus; rastlantısal sonuçlar yerine bireylerin bilinçli bir şekilde yeni koşullar yaratmalarının ve durumsal değişimi sağlamalarının gerçekleşip gerçekleşmediğidir (Ünal, 2022: 8).

Yapılan araştırmalara göre proaktiviteleri yüksek olan kişilerin yalnızca daha yüksek seviyede sorumluluk alma davranışında bulunması değil; proaktivitesi düşük bireylere oranla daha fazla inisiyatif almaları da mümkündür (Fuller ve Marler, 2009: 331). Mevcut fırsatlara dair farkındalık, karşılaşılan engelleri aşmaktan zevk almak ve krizleri fırsata

çevirmek işyerinde proaktif davranışlara örnek teşkil etmektedir (Chiaburu vd., 2006: 621). Etkileşimci bakış açısını harekete geçiren proaktiflik, zorlu koşulların üstesinden gelmeye yönelik çabaları da beraberinde getirmektedir (Tosun, 2012).

2.3.2. İş Yaşamında Proaktif Kişilik

İşe yönelik motivasyon teorilerini inceleyen örgütsel araştırmalar, tarihsel süreç içerisinde çalışanların davranışlarını pasif ve reaktif olarak sınıflandırmış olup; aktif ve proaktif çalışan doğasının benimsenmesine zemin hazırlamıştır (Grant ve Ashford, 2008: 6). Düşünce olmazsa eylemin de olamayacağını belirten Karasu (2013: 39)'ya göre hali hazırda fikir üretimine sahip olan proaktif bireyler, örgütlerde önemli görevler üstlenmektedir. Tosun (2012: 26), proaktif davranışların örgütsel davranış çalışma sürecinde durumlar veya olaylar gerçekleşmeden önce tedbir alarak eyleme geçmeye ve değişim odaklı olmaya işaret ettiğini ifade etmektedir. Duygulu (2008: 104), örgütsel düzeyde proaktif davranışların temelinde çevreyi idare ve kontrol etme arzusunun olduğuna ilişkin inancın bulunduğunu belirtmiştir.

Literatürde yer alan farklı tanımları inceleyen Arthur ve arkadaşları (2005: 16), kariyer başarısını bireylerin iş deneyimlerinin herhangi bir noktasında işle ilgili arzulanan sonuçlara ulaşılmaları olarak tanımlamaktadır. Kişilerin iş sahalarında kazanım sağladıkları kariyer başarısına dair araştırmalar, bireyin demografik özellikleri ve işe dair motivasyonu ile ilişkili bulunmakla birlikte görev aldıkları şirket sektörü, coğrafi konumu ve firmanın büyüklüğü de kariyer başarısında anlamlı etkenlerdir (Seibert vd., 1999: 1).

Proaktif davranışlar Crant (1995: 1)'a göre piyasa, hizmet sunulan kesim ve firmaya ilişkin algılar gibi çevresel değişime yol açabilmekle birlikte kişilik bazında nesnel iş performansı ile ilişkilidir. İnişiyatif alabilme, sabırlı olma ve çevreyi şekillendirme; Bateman ve Crant (1993: 11) tarafından proaktif kişilik örüntüsüne sahip çalışanların özellikleri olarak belirtilmiştir. Bu durumda çalışanın proaktif kişilik özelliklerine sahip olması ve bunu davranışlarına yansıtabilmesi halinde kurumsal boyutta anlamlı katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Örgütlerde çalışanların proaktifliğini temsil eden özellikler arasında kontrol etme isteği, sorumluluk alma, öz güven, hedef belirleme, fırsat arama, bağımsız karar alabilme, erken davranma ve başarı kazanımı bulunmaktadır (Tunca, 2018: 5-8).

Etki hedefi doğrultusunda proaktif davranışların ilişkilendireceği alanlar Parker ve Collins (2010: 11) tarafından organizasyon içi çevre, organizasyonun dış çevreye uyumu ve bireyin örgüt çevresine uyumu şeklinde sınıflandırılmıştır. İş ortamında eylem odaklı desteğin sunulması ve kurum kültürün geliştirilmesi açısından proaktif çalışanlara hitap eden güçlendirilmiş iş ortamı tasarlanması ve proaktif kişiliğe sahip personellerin seçilmesi avantaj sağlamaktadır (Şahbazoğlu, 2014: 186). Ayrıca işletmelerin, çalışanları proaktif davranışa sevk edebilmeleri amacıyla işe gönülden adanmalarını ve psikolojik güçlendirme algılarını destekleyici şekilde kurum ortamını düzenlemeleri gerekmektedir (Uncuoğlu Yolcu, 2017: 122).

Erdoğan ve Bauer (2005: 25), proaktif kişiliğin kariyer memnuniyeti ve başarı ile olumlu yönde ilişkili olduğunu ve pek çok kurumun mevcut pozisyonlara, proaktif kişilik özelliklerini taşıyan iş görenleri yerleştirmeye çalıştığını vurgulamaktadır. Çalışma yaşamlarında bireyleri diğerlerinden ayırt eden ve rekabet koşullarında önde olmalarını sağlayan özellikler arasında proaktif kişilikleri yer almaktadır (Alzamo, 2021: 83). Yönetmel güce ve organizasyon kültürüne sahip olmak da iş yaşamındaki proaktif davranışlara örnek gösterilmekle birlikte Güler Şahin (2006: 20), bu davranışın iş performansı, rol netliği, duygu kontrolü, kariyer başarısı gibi sonuçların kazanımında etkili olduğuna dikkat çekmektedir.

Örgüte yeni katılan bireylerin iş bağlamında bilgi edinme ve geri bildirim arayışlarına, ilişki kurma çabalarına, işe dair değişiklikleri müzakere ederek kararları etkilemelerine yönelik proaktif taktikleri incelendiğinde; yüksek kontrol arzusuna sahip bireylerin daha fazla sosyalleştiği, birimler arasındaki diğer çalışanlarla daha fazla bağ kurdukları ve durumlarını olumlu bir çerçeveye oturtmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. (Ashford ve Black, 1996: 199). Çalışanın proaktifliğine ilişkin bir araştırmada yukarıda belirtilmiş olanların yanı sıra dışa dönüklük ve deneyime açıklık, daha yüksek düzeyde proaktif sosyalleşme davranışı ile ilişkilendirilmiştir (Wanberg ve Kammeyer-Mueller, 2000: 373). Belirtilen araştırma, proaktif kişiliğe sahip organizasyon üyelerinin farklı sahalarda iş birliğine dayalı ilişkiler kurması ve tecrübeler ışığında yenilikçi bakış açısıyla işin geliştirilmesi noktasında pozitif etkilerinin olacağı görüşünü güçlendirmektedir.

İş ortamında çeşitli dinamiklerle karşılaşmak proaktif kişilik özelliklere sahip bireylerin girişimcilik niyetlerini gerçekleştirmelerine destek olmakta ve böylece girişimciliğe dair iş yönetiminde anlamlı bir görev üstlenmektedir. Kickul ve Gundry (2002: 86)'nin de belirttiğine göre proaktif girişimciler stratejilerinde ve şirketlerinde değişimi

başlatarak davranışsal yönüyle genel ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmekte olup; bu girişimcilerin eğilimlerinin ve kişiliklerinin davranışsal etkileri işletmeye ve rekabete yönelik stratejik seçimlerde kendini göstermektedir. Küçük işletmeler için başarısızlığa yol açan problemlere dair farkındalığın olması karar süreçlerinde uyarılmayı ve girişimcilerin proaktif olmalarını sağlamaktadır (Cant ve Lightelm, 2002): 2.

Kariyer odaklı çalışmalarda ve girişimcilik alanında proaktif kişilik, araştırmacılar tarafından ilgi görmüştür (Uy vd., 2015: 117). Proaktif kişilik ile girişimcilik bağlamında araştırma gerçekleştiren Crant (2000: 7) ise proaktifliğin, girişimcilik niyetine ilişkin varyansın %17'sini açıkladığını tespit etmiştir. Seibert ve arkadaşları (2001: 12), 180 çalışanla gerçekleştirdikleri çalışmada proaktif tutum sergileyen bireylerin problemlere daha yenilikçi çözümler sunabilme ve kariyerlerini etkin bir şekilde yönetebilme gibi davranışlarla meşgul oldukları sonucuna ulaşmıştır.

2.3.3. Proaktif Kişilik Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Proaktifliğin eğitim aracılığı ile artırılıp artırılamayacağına dair dört aylık süreçte 177 katılımcıyla gerçekleştirilen bir çalışmada deney grubuna proaktif düşünme becerilerine dair eğitim verilirken kontrol grubuna bu hususta herhangi bir eğitim verilmemiştir. Gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına göre proaktif düşünmenin performans üzerinde etkili olduğu, proaktifliğin zamansal düzlemde sabit olmadığı ve ancak eğitim aracılığı ile artırılabileceği belirlenmiştir (Kirby vd., 2002: 1538).

146 doktora öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise proaktif kişilik sosyalleşme süreci ile incelenmiş olup; proaktivite ile sosyal entegrasyon, alınan rolün netliği ve göreve ilişkin ustalık arasında pozitif ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir (Chan ve Schmitt, 2000: 190). Duygulu (2008: 95) ise araştırmasının sonucunda girişimcilik tutumunun proaktif kişilik özelliği ile algılanan kurumsal görünüme ait olan düzenleyicilik alt boyutuyla açıklanabildiğini tespit etmiştir. Kurumsal düzeyde iş geliştirme süreçlerin hususunda 146 kişinin katılımıyla yapılan araştırma; proaktif kişiliğin çalışan yaratıcılıklarıyla pozitif yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğunu göstermiştir (Kim vd., 2009: 93).

Amerika'da 530 öğretim üyesinin katılımıyla yapılan çalışmada proaktif bireylerin işlerinde daha fazlasını yapma ve daha fazla çalışma eğiliminde oldukları; bu nedenle tükenmeye daha yatkın olabilecekleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bireylerin iş ile

yaşam dengesini sağlamaya yönelik ek desteğe ihtiyaç duyabilecekleri önerisinde bulunulmuştur (Bergeron vd., 2014: 71).

Gana'da 270 kişinin katılımıyla yapılan bir araştırmada proaktif kişiliğin girişimcilik niyetiyle anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. (Delle ve Amadu, 2016: 69). Çin'de 735 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırma, girişimci uyanıklığının proaktif kişilik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki üzerinde aracılık etkisine sahip olduğunu göstermektedir (Hu vd., 2018: 1).

Prabhu ve arkadaşları (2012: 559) tarafından yapılan araştırmada ise girişimcilik öz yeterliliğinin, girişimcilik niyetiyle proaktif kişilik arasında güçlü bir ilişki oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Uslu (2015: 141), 980 kişilik bir öğrenci grubu ile gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyeti arasında başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, kendine güven, belirsizlikle başa çıkma toleransı, risk alma ve proaktif kişilik yönüyle doğru yönlü bir ilişkinin bulunduğu bulgularına erişmiştir. Karlı (2018: 7), üniversite eğitimlerine devam eden 280 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmada proaktif kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Girişimcilik eğilimi ve proaktif kişilik etkisinin incelendiği başka bir araştırmada proaktif kişiliğin; girişimcilik eğilimi alt boyutlarından kendine güven, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, yenilik, risk alma üzerinde pozitif yönde anlamlı etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Özkaya, 2019: 90).

Üniversite eğitimine devam eden 279 öğrencinin katılımıyla yapılan bir diğer araştırmada; proaktif başa çıkabilme beceri düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı düzeyde bir ilişki belirlenmemiştir (Güler Şahin, 2006: 99). Tosun (2012: 106), 194 kişinin katılımıyla farklı hizmet sektörlerinde satış alanında çalışanlarla yaptığı araştırmasında, proaktif kişiliğin alt boyutlarında cinsiyete ilişkin anlamlı bir farklılık olmadığını vurgulamıştır. Çini (2014: 44), katılımcıların %65'ini erkeklerin oluşturduğu araştırmasında yöneticilerin ve çalışanların cinsiyetleriyle proaktif kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Özkurt (2015: 57) da 1.432 üniversite öğrencisi ile bu kapsamda araştırma gerçekleştirmiş ve cinsiyet değişkeninin, bireylerin proaktif kişilik özelliklerine ilişkin görüşleri açısından anlamlı bir farklılığa sahip olmadığını belirtmiştir. Örneklem grubunun % 70'i kadın olmak üzere çeşitli branşlardan öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen bir diğer araştırmada da proaktif kişilik özelliklerinin cinsiyet bağlamında farklılaşmadığı bulgusuna erişilmiştir (Aytaban, 2018: 59). Örneklem grubunu 225 mühendisin oluşturduğu

farklı bir araştırmada da medeni durumlarının ve cinsiyetlerinin proaktif kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (Korkmaz, 2020: 107).

Demir (2021: 153), öğretmenlerle yaptığı araştırmada proaktif kişilik düzeylerinin cinsiyet, eğitim düzeyi ve medeni durum gibi demografik özelliklere göre anlamlı bir farklılığa sahip olmadığını ancak görev yılının orta düzeyde etkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. nal (2022: 40) ise en az üç aydır görev yapan 172 hemşirenin katılımı ile gerçekleştirdiği araştırmasında yaş, eğitim durumu ve çalışma süresi değişkenlerinin proaktif kişilik özelliklerini etkilediğini belirtmektedir.

Hansen (2015: 85), süt üreticileri ve danışman etkileşimine yönelik araştırmasında 90 ifti ile görüşme gerçekleştirmiş ve bahse konu etkileşimlerin çiftçilerin bilgi düzeylerini arttırarak daha proaktif davranmalarını sağladığını; bireylerin sosyal sermayeleri ile proaktif davranışları arasında anlamlı bir etkinin olduğunu vurgulamıştır. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yavuz ve arkadaşları (2018: 191) tarafından gerçekleştirilen araştırma; bölgede tarımsal üretime katılım oranları yüksek olmasına karşın karar mekanizması ve inisiyatif alabilme konularında katılımlarının önem arz ettiğini belirtmiştir. Bulgular, proaktif kişilik özelliklerinin güçlendirilerek üretim alanına yansıtılmasında anlamlı bir yere sahiptir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Gerçekleştirilen araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın modeli, örnekleme, belirlenen hipotezler, verilerin toplanarak analizi sürecinde kullanılan yöntemler ile araştırma kapsamı ve sınırlılıkları bu bölümde sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Kent merkezleri dışında kalan kırsal alanlarda yaşamlarını idame ettirebilmek amacıyla tarımsal ve hayvansal üretim odaklı girişim teşebbüslerinde bulunan kadınların girişimciliğe yönelik algıları, toplumsal veya aile temelli çevresel beklentileri karşılama çabaları, rekabetle dolu iş dünyasında yer edinebilmeye dair eylemleri çeşitli unsurlardan etkilenebilmektedir. Bu faktörlerin önceliğinde ise kimlik örüntüleri doğrultusunda inşa edilen öz güvenleri ve kişilik özellikleri yer almaktadır. Gerçekleştirilen literatür taramasında; kırsal alandaki kadınların çalışma durumları ve iş hayatına katılımları konusunda pek çok araştırma yapıldığı tespit edilmiştir. Bahse konu araştırmaların büyük çoğunluğunun çiftçi olan kadın girişimcilerin iş yaşamında karşılaştıkları engellere ve sınırlılıklara odaklandığı belirlenmiştir.

Her ne kadar kırsal alanda yaşayan kadınların özgüvenlerine yönelik araştırmalar mevcut olsa da girişimcilik kapsamında değerlendirilen araştırma sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Proaktif kişilik doğrultusunda yapılmış olan araştırmalar ise çoğunlukla kent merkezlerinde faaliyet gösteren kurumsal firmalara ve bu şirketlerde ya da kamu kurumlarında çalışanlara odaklanmıştır. “Çalışanların Öz Güven Düzeylerinin ve Proaktif Kişilik Özelliklerinin Bireysel Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Kadın Çiftçiler Üzerinde Bir Araştırma” konulu araştırmanın temel amacı, girişimci olarak kırsal bölgelerde çiftçilik faaliyetlerine devam eden kadınların öz güvenleri ile proaktif kişilik özelliklerinin girişimciliğe ilişkin algılarına etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla araştırma kapsamında veriler, Edirne ili Keşan ilçesinde çiftçilik yapan girişimci kadınlardan gönüllülük esasıyla toplanmıştır.

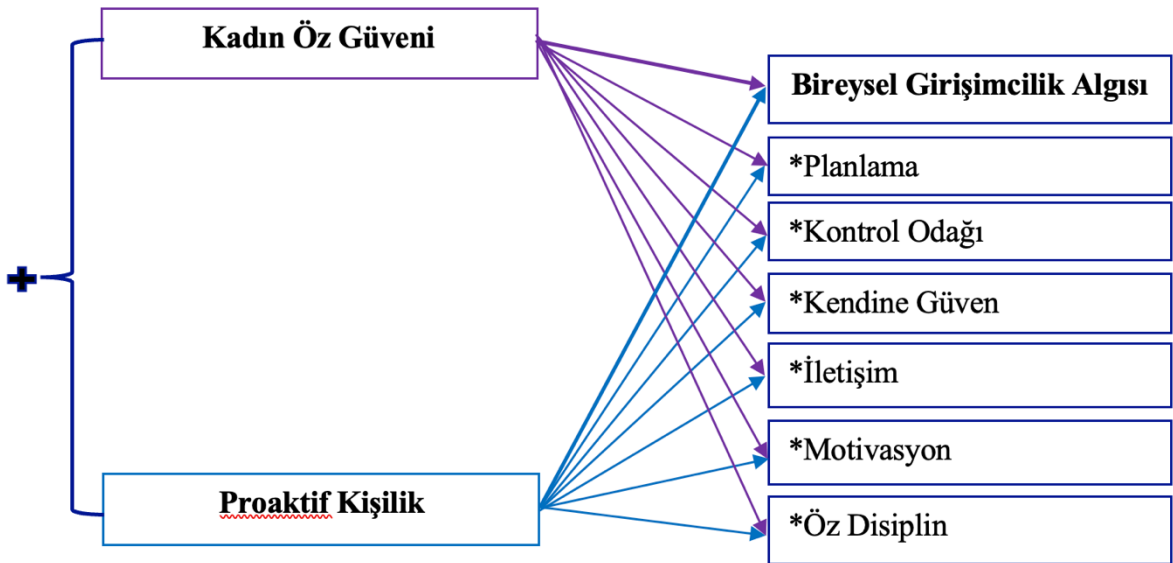
3.2. Araştırmanın Önemi

Çiftçilik yapan kadınların görüşleri çerçevesinde edinilen verilerin yorumlanması ile birlikte kırsal kesimde yaşayan kadınların proaktif kişilik özelliklerinin ve kendilerine duydukları güvenin girişimciliğe ilişkin algıları üzerinde ne düzeyde etkili olduğunun belirlenmesi araştırmanın öncelikli önemini oluşturmaktadır. Araştırmanın girişimci çiftçi kadınlara ilişkin çalışmaların sınırlı olması yönüyle literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Böylece tarım ve hayvancılık merkezli üretime odaklanan kadınların şahsi girişim teşebbüslerinin kamu ve özel sektör açısından desteklenmesine yönelik projelerin oluşturulmasına yönelik altyapı oluşturulabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte alanda girişimciliğe ilişkin yapılacak çalışmaların, çiftçi kadınların özgüvenleri ve proaktif kişilik özellikleri ile şekillenmesine katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Girişimciliklerini çiftçilik sektöründe gerçekleştiren kadınların öz güvenlerinin ve proaktif kişiliklerinin bireysel girişimcilik algılarını nasıl etkilediğine dair gerçekleştirilen araştırmanın modeli, bu kapsamda belirlenen hipotezler ile belirlenen örneklem grubu ve kullanılan veri toplama araçlarına dair bilgilere bu bölümde yer verilmiştir.

3.3.1. Araştırma Modeli

Şekil 3. Araştırma modeli

Şekil 3.'te gösterildiği üzere; araştırma modelinde iki farklı bağımsız değişken mevcuttur. Araştırma kapsamında girişimcilik vasfına sahip olan çiftçi kadınların öz güven düzeyleri ve proaktif kişilik özellikleri bağlamında bireysel girişimcilik algılarının incelenmesine yönelik üç farklı ölçekten yararlanılmış olması nedeni ile araştırma, nicel bir çalışmadır. Teorilerin ve hipotezlerin oluşturulmasıyla temellendirilen ve tümdengelim yönetimi ile gerçekleştirilen nicel araştırmaların özünde kuramsal yapılar mevcuttur (Sönmez ve Alacapınar, 2014: 41). Tümdengelim yöntemiyle girişimci olan kadın çiftçilerden toplanan verilerin evrene genellenilmesinin hedeflendiği araştırmada kuramsal boyutta yapılan diğer araştırmalar incelenerek; geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış olan ölçeklerle hazırlanan form, örneklem grubuna uygulanmıştır.

Bu kapsamda kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının proaktif kişilik özellikleri ve öz güvenleri doğrultusunda incelenmesine yönelik araştırmada nicel veri toplama yöntemlerinden faydalanılmıştır. Belirlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin hesaplanması ve bir değişkendeki değişimin ne kadarının bir diğer değişken tarafından meydana getirildiği bilgisi ilişkisel tarama tipi araştırmalarla belirlenebilmektedir (Can, 2013: 12). Değişkenlerin bireysel girişimcilik algısı üzerindeki etkilerinin yordanabilmesi amacını taşıyan çalışma kapsamında uygun olacağı düşünülen ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır.

3.3.2. Araştırmanın Hipotezleri

H0: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri ve proaktif kişilik seviyeleri bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H1: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, planlama alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H2: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, kontrol odağı alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H3: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, kendine güven alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H4: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, iletişim alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H5: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, motivasyon alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H6: Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeyleri, öz disiplin alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H7: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, planlama alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H8: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, kontrol odağı alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H9: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, kendine güven alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H10: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, iletişim alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H11: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, motivasyon alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H12: Girişimci kadın çiftçilerin proaktif kişilik özellikleri, öz disiplin alt boyutunda bireysel girişimcilik algılarını anlamlı yönde etkilemektedir.

H13: Girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algıları medeni durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H14: Girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algıları eğitim seviyelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H15: Girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algıları sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H16: Girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algıları yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H17: Girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algıları alanda çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

3.3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Gerçekleştirilen araştırmada evrenini, üretim bazlı tarımsal ve hayvansal faaliyetlerde bulunan kadın girişimciler oluşturmaktadır. Edirne ili Keşan ilçesi genelinde Çiftçi Kayıt Sistemi üzerinde yapılan araştırma neticesinde resmi olarak çiftçilik yapan 4.221 kişiden 406'sının kadın olduğu tespit edilmiştir.

Herhangi bir ayrımcılık olmaksızın tamamen objektif sonuçlara ulaşılması ve evreni temsil edecek bireylere eşit seçilme şansı verilmesi amacı ile basit tesadüfi seçim ile

örneklem grubu belirlenmiştir (Erilli, 2018: 20). Mevcut araştırmanın örneklem grubu; 184 girişimci çiftçi kadından meydana gelmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bu bölümünde, değişkenler kapsamında literatürde geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıldığı belirlenen ve araştırma konusuna uygun olduğu öngörülen üç farklı ölçek doğrultusunda hazırlanarak çiftçi kadın girişimcilere sunulan araştırma formunun içeriğini oluşturan veri toplama araçlarına dair bilgilere yer verilecektir.

3.4.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılım sağlayan çiftçi kadın girişimcilerin demografik bilgilerinin tespit edilebilmesi amacıyla uygulama formunun en alt bölümünde sunulan demografik bilgi formu kısmı, beş sorudan oluşmaktadır. Girişimcilikte bulunan kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı ile ilişkili olabileceği düşünülen ve mevcut literatür doğrultusunda belirlenerek katılımcılara yöneltilen sorular medeni durum, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, yaş grubu ve çalışma sürelerini içermektedir.

3.4.2. Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği

2017 yılında üniversite öğrencilerinin girişimciliğe dair algılarını ortaya koymak amacı ile geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması sağlanmıştır. Toplam 31 maddeden oluşan ölçek, 5'li likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Genel olarak ölçekten alınabilecek maksimum puan 155 iken; minimum puan 31 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde ilk 6 maddenin planlama, sonraki 8 maddenin kontrol odağı, 6 maddenin kendine güven, 4 maddenin iletişim, 4 maddenin motivasyon ve son 2 maddenin ise öz disiplin olarak konumlandırıldığı tespit edilmiştir. BGAÖ'ye ait Cronbach's Alpha değeri 0,92 iken alt boyutların meydana getirdiği varyans değerinin %53,32 olduğu belirtilmiştir (Yalçın İncik ve Uzun, 2017: 471).

3.4.3. Kadın Öz Güven Ölçeği

2019 yılında İstanbul ilinde aile sağlığı merkezlerine müracaat eden kadınların öz güven düzeylerini tespit edebilmek için geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği sağlanmıştır. Toplamda 38 maddelik olan ölçek 5'li likert tipi derecelendirmeye oluşturulmuştur. Kadın öz güven ölçeğinde ilk 2 madde memnuniyeti, sonraki 7 madde sosyal ilişkileri, 11 madde içsel öz güveni, 4 madde görünüşü ve son 14 madde ise performansı temsil etmekte olup; toplamda beş alt boyut mevcuttur. Gerçekleştirilen araştırma kapsamında ölçek tek boyutta incelenmiştir. Ölçek bazında alınabilecek en yüksek puan 190 iken en düşük puan ise 38'dir ve artan puan, öz güven seviyesinin artışı temsil etmektedir. İlgili ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,97 olarak tespit edilmiştir (Yurtçiçek Ergütop, 2019: 44).

3.4.4. Proaktif Kişilik Ölçeği

Kişisel eğilimin ölçülmesi hedeflenen Proaktif Kişilik Ölçeği ile insanların çevrelerini etkilemek için proaktif davranış ile harekete geçişlerindeki bireysel farklılıklarına odaklanılmıştır (Crant, 1995: 2). İlk defa Bateman ve Crant (1993: 6) tarafından bireylerin proaktif kişilik eğilimlerinin tespit edilmesi amacı ile geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. 332 üniversite öğrencisinden alınan verilerin faktör yüklerine dair analizlerin neticesinde tek boyuttan oluşan 10 maddelik ölçek, araştırmada 5'li likert tip derecelendirmeye göre uygulanmıştır. Alınan puanların artışı proaktif kişilik özelliğini temsil etmekle birlikte Cronbach'a Alpha değeri 0,86 olarak tespit edilmiştir (Akın ve Arıcı Özcan, 2015: 168).

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılmak üzere ilgili ölçekler ile hazırlanan veri uygulama formu için Etik Kurul onayı alınmıştır (EK- 3). Edirne ili Keşan ilçesinde kırsal alanda girişimcilik faaliyetlerini sürdüren çiftçilerden araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan 200 kadına araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş olup, kişisel verilerinin gizli tutulacağı hususunda gerekli bilgilendirme sağlanmıştır. Gerçekleştirilen uç değer analizi

neticesinde 184 katılımcının formu ile araştırmaya devam edilmiştir. Keşan ilçesine bağlı köylerde üretim ve satış işlemlerini sürdüren girişimci ifti kadınlar ziyaret edilerek, form kendilerine ulaştırılmıştır. Çiftçi kadın girişimcilere formu doldurmaları ve araştırmacıya teslim etmeleri durumunda araştırmaya doğrudan gönüllü olarak katılım sağlamış olacakları ve katılmaktan vazgeçmeleri halinde verilerinin hiçbir Şekilde kullanılmayacağı hususunda gerekli bilgi paylaşımı paylaşılmıştır. “Bireysel Girişimcilik Algısı leği, Kadın z Güven leği ve Proaktif Kişilik leği” ile birlikte 5 maddelik demografik bilgilere dair ifadelerin yer aldığı 84 maddelik form katılımcılara teslim edilmeden önce ne kadar sürede doldurabileceklerine dair (45-50 dakika arası) rehberlik edilerek; nasıl doldurulması gerektiğine ilişkin bilgi verilmiştir. Okuma hususunda sağlık durumu nedeni ile sorun yaşayabileceğini belirten katılımcılara, formda yer alan ifadeler araştırmacı tarafından objektiflik ilkesiyle aktarılmıştır. Bu kapsamda mevcut araştırmaya katılmış olan her bir ifti kadına kod isimler verilerek araştırma boyunca bu kodlarla verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler, 2022 yılı Mayıs ve 2022 yılı Ekim ayları arasında toplanan toplanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Girişimci olan kadın çiftçilerden elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi hususunda IBM bünyesinde bulunan ve Seçer (2015: 12)’e göre verilerin bir araya getirilerek analizinde bilimsel sonuca ulaşılmasında sosyal bilimler alanında en yaygın kullanıma sahip olan programlardan SPSS 26.0 (Statistical Package for Social Sciences) programından yararlanılmıştır.

Verilerin kapsamlı bir Şekilde analiz edilmesinden önce yanlış kodlanan ya da kaybolan verinin olup olmadığı incelenmiştir. Ardından yapılan u değer analizi ile rneklemi açıklayan değerler doğrultusunda 16 uygulama formu değerlendirmeden çıkarılmış ve kalan 184 form ile analizlere devam edilmiştir. Girişimcilik odaklı araştırmada kullanılan tüm ölçeklerin için alt boyutları doğrultusunda Cronbach’s Alpha (İç Tutarlılık) hesaplaması yapılmış ve ölçeklerin güvenirlik düzeyleri belirlenmiştir. Verilere uygulanan normal dağılım testi ile homojenliği analiz edilmiştir.

Güvenirlilik ekseninde yapılan faktör analiziyle 5’li likert tip formatında kullanılmış olan ölçeklerin faktör yükleri “0,50” değerinde kabul edilmiştir. Değişkenler göz önünde bulundurularak girişimci çiftçi kadınların bireysel girişimcilik algılarını, öz güven düzeylerini ve proaktif kişilik seviyelerini belirleyebilmek amacıyla ölçeklerin aritmetik ortalamalarına yönelik hesaplama gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bağımlı değişken olarak belirlenmiş olan bireysel girişimcilik algısının bağımsız değişkenler ile anlamlı bir ilişkisinin mevcut olup olmadığına dair değerlendirme sağlanması amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çiftçi kadın girişimcilerin bireysel girişimcilik algılarının, öz güven ve proaktif kişilik düzeyleri tarafından ne oranda yorumlanabileceğinin tespiti için regresyon analizleri uygulanmıştır.

Analizlerin son sürecinde de girişimci olan kadın çiftçilerin demografik verilerine uygulanan frekans analizinin yanı sıra bağımlı değişken olarak belirlenen bireysel girişimcilik algısı kapsamında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla T testi ve anova analizleri gerçekleştirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Gerçekleştirilen araştırma, Edirne iline bağlı Keşan ilçesinde girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların görüşleri ile sınırlıdır. Bu durum sektörel ve bölgesel olduğu kadar cinsiyet kapsamında da sınırlılık anlamı taşımaktadır. Araştırmaya ilişkin yöntem ve verilerin toplanmasında kullanılmış olan araçların yanı sıra verilerin toplanmış olduğu zamansal süreç araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Yalnızca Keşan’da gerçekleştirilmiş olması da araştırmanın coğrafi konum ile soyo-ekonomik ve kültürel koşullara bağlı sınırlılıklarını temsil etmektedir. Bir diğer sınırlılık ise literatürün incelenmesi sürecinde yurt içi ve yurt dışı boyutta erişilen kaynaklara ilişkindir. Tüm bunların yanı sıra olarak verilerin analizinde kullanılmış olan programlar ve analiz yöntemleri de araştırmanın sınırlılıklarına dahildir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde kullanılmış olan ölçeklere ilişkin güvenirlik ve faktör analizlerinin sonuçları, demografik değişkenlere dair analiz bulguları ve hipotezlere yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Gerçekleştirilmiş olan analizlere dair açıklamalar ile ulaşılan analiz sonuçlarına ilişkin değerlerin yorumlanması:

4.1. Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılım sağlayan girişimci kadın çiftçilerin medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayısı, eğitim durumları, yaş grupları ve toplam çalışma sürelerine yönelik analizler neticesinde ulaşılan bulgular bu bölümde sunulmuştur. Girişimci olan çiftçi kadınların medeni durumlarına göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1

Girişimci çiftçi kadınların medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni durum	Frekans	Yüzde
Evli	167	90,8
Bekar	17	9,2
Toplam	184	100,0

Tablo 1’de belirtildiği üzere gerçekleştirilen araştırmaya katılım sağlayan kadın çiftçilerin %90,8’i evli iken, kalan %9,2’si bekadır. Bu dağılıma göre araştırmaya gönüllü olarak katılan kadınların çoğunluğu evlidir.

Tablo 2

Girişimci çiftçi kadınların çocuk sayılarına göre dağılımı

Çocuk sayısı	Frekans	Yüzde
Sıfır	10	5,4
1-2 çocuk	100	54,3
3-5 çocuk	74	40,2
Toplam	184	100,0

Katılımcıların %5,4'ünün çocuğu yokken, %54'ünün 1-2 çocuğa sahip olduğu ve %40,2'sinin ise 3-5 çocuğunun olduğu tespit edilmiştir. Tablo 2'de tarım ve hayvancılık sektöründeki çiftçi olan kadın girişimcilerin çoğunun 1 veya 2 çocuğu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3

Girişimci çiftçi kadınların eğitim düzeylerine göre dağılımı

Eğitim düzeyi	Frekans	Yüzde
Okur-yazar değil	10	5,4
İlkokul	106	57,6
Lise	55	29,9
Ön lisans	8	4,3
Lisans	5	2,7
Toplam	184	100,0

Araştırmada girişimcilik yapan çiftçi kadınlara yönelik eğitim durumu 5 gruba ayrılmış ancak formda sunulan lisansüstü seçeneğini işaretleyen herhangi bir katılımcının bulunmadığı ve aksine okur-yazar olmadığını belirten katılımcıların mevcut olduğu belirlenerek veriler bu hususta tekrar düzenlenmiştir. Bu kapsamda katılımcı kadın girişimcilerin %5,4'ü okuma ve yazma bilmezken, %57,6'sı ilkököl, %29,9'u lise, %4,3'ü ön lisans ve %2,7'si lisans düzeyi eğitim almıştır. Tablo 3'te sunulduğuna göre araştırmaya gönüllü olarak katılan kadınların yarısından fazlası ilkököl mezundur.

Tablo 4

Girişimci çiftçi kadınların yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş grubu	Frekans	Yüzde
18-25 yaş	1	0,5
26-33 yaş	1	0,5
34-41 yaş	16	8,7
42-49 yaş	66	35,9
50-57 yaş	56	30,4
58 yaş ve üzeri	44	23,9
Toplam	184	100,0

Tablo 4'te belirtildiğine göre katılımcıların %0,5'i 18-25, %0,5'i 26-33, %8,7'si 34-41, %35,9'u 42-49, %30,4'ü 50-57 ve %23,9'u ise 58 yaş ve üzeri grubundadır. Erişilen

bulgular, çiftçilik sektöründeki girişimci kadınların çoğu 42-49 yaş aralığında olduğunu göstermekle birlikte ikinci sırada yer yoğunlaşan yaş grubunun 50-57 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5

Girişimci çiftçi kadınların çalışma sürelerine göre dağılımı

Çalışma süresi	Frekans	Yüzde
1-10 yıl	18	9,8
11-20 yıl	56	30,4
21-30 yıl	45	24,5
31-40 yıl	44	23,9
41-50 yıl	17	9,2
51 yıl ve üzeri	4	2,2
Toplam	184	100,0

Tablo 5'te de gösterildiği şekilde çiftçilik yapan kadın girişimcilerin %9,8'i 1-10 yıldır, %30,4'ü 11-20 yıldır, %24,5'i 21-30 yıldır, %23,9'u 31-40 yıldır, %9,2'si 41-50 yıldır, %2,2' si ise 51 yıl ve daha fazla süre ile çalışmaktadır. Katılımcı kadınların demografik verileri doğrultusunda yoğun olarak 11-20 yıllık süre zarfında çalıştıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte 51 yılı aşkın süredir çalışmaya devam etmelerine karşın 4 kadın girişimci hala aktif olarak iş yaşamında yer almaktadır.

4.2. Güvenirlilik ve Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Girişimci olan kadın çiftçilerden alınan veriler, uygulanan ölçeklerin yapı geçerliliğinin sağlanmasına yönelik faktör analizi yapılmıştır. Mevcut durumda ölçeklerin Kaidler-Meyer-Olkin testleri ile Barlett testlerini içeren bulguların yanı sıra ölçeklerin Cronbach's Alpha değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Araştırma ölçeklerinin KMO, Barlett ve Cronbach's Alpha değerlerine ilişkin bulgular

Ölçekler	KMO Değerleri	Barlett Değerleri	Barlett Anlamlılık	Cronbach's Alpha
Bireysel Girişimcilik Algısı	,878	2941,745	,000	,914
Kadın Öz Güveni	,911	2251,911	,000	,933
Proaktif Kişilik	,913	982,132	,000	,904

Araştırma kapsamında kullanılan üç ölçeğe ait KMO değerleri incelendiğinde; verilerin elde edildiği örneklem grubu için yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ölçeklerin Barlett değerlerinde ulaşılan bulgular; mevcut verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Seçer (2015: 219)'e göre kabul edilebilir düzeydeki Cronbach's Alpha değeri 0,70 ve üzerindeki değerlerdir. Tablo 6'da belirtildiği üzere üç ölçeğin de iç tutarlılık oranları yüksek düzeydedir.

Bireysel girişimcilik algısı, kadın öz güveni ve proaktif kişilik ölçekleri kapsamında gerçekleştirilen faktör analizlerinde, faktör yükü 0,50'nin altında kalan maddeler verilerin analizinde kapsam dışı bırakılmıştır. Uygulanan faktör analizi ile kullanılan üç ölçeğin yeterli güvenlik düzeyine sahip oldukları ve teoriye uygun yapıları ölçtükleri belirlenmiştir. Her bir ölçek için yapılan faktör analizi ile faktör yüklerine ait değerler, değişkenlerin ortalamalarına, boyut ortalamalarına ve açıklanan varyans değerlerinin yanı sıra iç tutarlılık katsayılarına yönelik bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

4.2.1. Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği

Tablo 7

Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeğine ait dönüştürülmüş faktör yükleri

Faktör Kodu	Planlam a	Kontrol Odağı	Kendine Güven	İletişim	Motivasyon	Öz Disiplin
A1	,686					
A2	,750					
A3	,749					
A4	,419					
A5	,719					
A7		,617				
A8		,782				
A9		,599				
A10		,682				
A11		,714				
A12		,748				
A13		,731				
A14		,748				
A15			,935			
A16			,905			
A21				,660		
A22				,662		
A23				,635		
A24				,587		
A25					,610	
A26					,655	
A27					,694	
A28					,609	
A29						,548
A30						,684
A31						,648
İç Tutarlılık Katsayıları (Cronbach's Alpha)	,805	,849	,950	,666	,623	,653
Hesaplanan Genel İç Tutarlılık Katsayısı	,914					
Alt Boyutlara Ait Açıklanan Varyanslar	35,47	45,27	51,39	57,02	62,15	66,33

Açıklanan Varyans	66,33				
--------------------------	--------------	--	--	--	--

Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeğine uygulanan faktör analizi sonucunda faktör yükü 0,50'nin altında olan 5 madde (A6, A17, A18, A19 ve A20) analiz kapsamından çıkarılmıştır. Tablo 7'de sunulduğu üzere, kalan maddeler ile yapılan analize göre faktörler toplam varyansın %66'sını açıklamaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği, teoriye uygun olan yapıyı ölçmektedir ve bu hususta ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. Kadın Öz Güven Ölçeği

Tablo 8

Kadın Öz Güven Ölçeğine ait dönüştürülmüş faktör yükleri

Faktör Kodu	Kadın Öz Güveni
B3	,784
B4	,800
B5	,821
B6	,759
B16	,697
B17	,727
B19	,640
B25	,631
B26	,654
B27	,823
B28	,643
B29	,780
B33	,689
B34	,668
B35	,664
B36	,635
B38	,635
İç Tutarlılık Katsayısı (Cronbach's Alpha)	,933
Açıklanan Varyans	50,80

Kadın Öz Güven Ölçeği doğrultusunda yapılan faktör analizi ile faktör yükü 0,50'nin altında olan 21 madde (B1, B2, B7, B8, B9, B10, B11, B12, B13, B14, B15, B18, B20, B21, B22, B23, B24, B30, B31, B32, B37) analiz kapsamının dışında tutularak analizlere devam

edilmiştir. Tablo 8’de belirtildiği şekilde, kalan maddeler çerçevesinde gerçekleştirilen analizler bağlamında faktörler toplam varyansın %50’sini açıklamaktadır. Örneklem grubu olan çiftçi kadın girişimcilere uygulanan Kadın Öz Güven Ölçeği, teoriye uygun olan yapıyı ölçmekle birlikte yapı geçerliliğine de sahiptir.

4.2.3. Proaktif Kişilik Ölçeği

Tablo 9

Proaktif Kişilik Ölçeğine ait dönüştürülmüş faktör yükleri

Faktör Kodu	Proaktif Kişilik
C1	,819
C2	,804
C3	,776
C4	,775
C5	,747
C6	,710
C7	,698
C8	,693
C9	,669
C10	,586
İç Tutarlılık Katsayısı (Cronbach’s Alpha)	,904
Açıklanan Varyans	51,22

Proaktif Kişilik Ölçeği için gerçekleştirilen faktör analizi neticesinde faktör yükü 0,50’nin altında madde bulunmadığı tespit edilmiş ve bu nedenle madde eleme işlemi yapılmamıştır. İlgili ölçek kapsamında faktör analizi sonucuna göre faktörlerin varyansın %51’ini açıkladığı ve ölçeğin teoriye uygun yapıyı ölçtüğü belirlenmiştir.

4.3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Çiftçi kadın girişimcilere yönelik araştırma kapsamında değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesine yönelik pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan kadın öz güveninin ve proaktif kişiliğin bağımlı değişken olan bireysel girişimcilik algısı üzerindeki etkisinin tespitine dair regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.3.1. Korelasyon Analizine Dair Bulgular

Tablo 10

Bireysel girişimcilik algısı, kadın öz güveni ve proaktif kişiliğe dair korelasyon analizi bulguları

		Öz Güven	Proaktif Kişilik	Planlama	Kontrol Odağı	Kendine Güven	İletişim	Motivasyon	Öz Disiplin
Öz Güven	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	1							
Proaktif Kişilik	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.821** 0,000	1						
Planlama	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.536** 0,000	.560** 0,000	1					
Kontrol Odağı	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.746** 0,000	.699** 0,000	.486** 0,000	1				
Kendine Güven	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.745** 0,000	.625** 0,000	.351** 0,000	.689** 0,000	1			
İletişim	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.698** 0,000	.697** 0,000	.471** 0,000	.719** 0,000	.619** 0,000	1		
Motivasyon	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.686** 0,000	.640** 0,000	.462** 0,000	.581** 0,000	.465** 0,000	.573** 0,000	1	
Öz Disiplin	Pearson Korelasyon Sig. (2-tailed)	.303** 0,000	.307** 0,000	.274** 0,000	.406** 0,000	.322** 0,000	.429** 0,000	.301** 0,000	1

** 0,01 düzeyinde/*0,05 düzeyinde korelasyon anlamlıdır.

Araştırmada en az iki değişkenin arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için uygulanan korelasyon analizi kapsamında +1 ile -1 arasında değerlere erişilebilmektedir. Bununla birlikte değer +1'e yaklaştıkça korelasyonun olumlu yönde ve

yüksek olduğu; ancak -1'e yaklaştıkça da ilişkinin negatif yönde yüksek olduğuna işaret etmektedir ve korelasyon katsayısının 0,30'dan az olması durumunda anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilmesi mümkün olmamaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2014: 184). Tablo 11'de araştırma içeriğinde değerlendirmeye alınan Kadın Öz Güven Ölçeği alt boyutlarından memnuniyet, sosyal ilişkiler, içsel öz güven, görünüş ve performansın yanı sıra tek boyutlu Proaktif Kişilik Ölçeği ile Bireysel Girişimcilik Algısı alt boyutlarından planlama, kontrol odağı, kendine güven, iletişim, motivasyon ve öz disiplin arasındaki korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Kadın öz güveni ile bireysel girişimcilik algısı alt boyutlarından planlama ($r= 0,536$), kontrol odağı ($r= 0,746$), kendine güven ($r= 0,745$), iletişim ($r= 0,698$), motivasyon ($r= 0,686$) ve öz disiplin ($r= 0,303$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde bir ilişki mevcuttur.

Proaktif kişilik ile bireysel girişimcilik algısı alt boyutlarından planlama ($r= 0,560$), kontrol odağı ($r= 0,699$), kendine güven ($r= 0,625$), iletişim ($r= 0,697$), motivasyon ($r= 0,640$) ve öz disiplin ($r= 0,307$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan korelasyon analizleri kadın öz güveni ve proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı ile anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkiye sahip oldukları ifade edilebilmektedir.

4.3.2. Regresyon Analizine Dair Bulgular

Kanten (2012: 202)'e göre değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkinin mevcut olup olmamasına yönelik korelasyon analizi yapılmaktayken; değişkenlerden hangilerinin hangi değişkenleri ya da değişkeni ne düzeyde etkilediği belirlenememektedir. Bu hususta bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkene ilişkin etki düzeyinin belirlenebilmesi amacıyla regresyon analizleri gerçekleştirilmiş olup; bu bölümde ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 11

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu planlamaya etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Planlama				
Sabit	1,758	,280		,000
Kadın Öz Güveni	,555	,065	,536	,000
F= 73,334 R² = ,287				

Tablo 11’de gösterildiği üzere; kadın öz güveninin alt boyutlarının bireysel girişimcilik algısının planlama boyutuna etkisi doğrultusunda yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre R² determinasyon katsayısı 0,287 olarak tespit edilmiştir. Bu katsayıya göre çiftçi kadın girişimcilerin bireysel girişimcilik algılarının planlama boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %28’i kadın öz güveni tarafından açıklanmakta olup; anova bölümünde araştırma modeli kapsamında bağımlı (planlama) ve bağımsız (kadın öz güveni) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin geçerli olduğu belirlenmiştir. Öz güven düzeyleri arttıkça ($\beta= ,536$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı planlama alt boyutu da pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Gerçekleştirilen araştırmaya ait model kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiş (F= 73,334) ve *H1* hipotezi kabul edilmiştir

Tablo 12

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu kontrol odağına etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Kontrol Odağı				
Sabit	,388	,245		,000
Kadın Öz Güveni	,858	,057	,746	,000
F= 228,97 R² = ,557				

Tablo 12’de sunulduğu üzere kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısının kontrol odağı boyutuna etkisi doğrultusunda yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre R² determinasyon katsayısı 0,55 olarak tespit edilmiştir. Bu katsayıya göre çiftçi kadın girişimcilerin bireysel girişimcilik algılarının kontrol odağı boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %55’i kadın öz güveni tarafından açıklanmaktadır ve anova bölümünde belirtildiği üzere araştırma modeli kapsamında bağımlı (kontrol odağı) ve bağımsız (kadın öz güveni) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin ,000 değerine sahip olmakla birlikte geçerli olduğu belirlenmiştir. Öz güven düzeyleri arttıkça ($\beta = ,746$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı kontrol odağı alt boyutu pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Araştırma modeli doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklayan regresyon modelinin geçerli olduğu belirlenmiş olup; ($F = 228,97$) *H2* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 13

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu kendine güvene etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Kendine Güven Sabit	,083	,296		,783
Kadın Öz Güveni	,033	,069	,745	,000

F= 227,141 R² = ,555

Kadınların öz güvenlerinin, bireysel girişimcilik algısının kendine güven boyutuna etkisine yönelik regresyon analizi sonuçlarına göre; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının kendine güven boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %55’i kadın öz güveni tarafından açıklanmaktadır. Bununla birlikte araştırma modeli kapsamında bağımlı (kendine güven) ve bağımsız (kadın öz güven) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin geçerliliğe sahip olmadığı bulgusuna erişilmiştir.

Mevcut araştırma modeli doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklayan regresyon modelinin geçerli olmadığı belirlenmiş olup; *H3* hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 14

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu iletişime etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
İletişim Sabit	,182	,174		,000
Kadın Öz Güveni	,528	,040	,698	,000
F= 173,274 R² = ,488				

Kadınların öz güvenlerinin, bireysel girişimcilik algısının iletişim alt boyutuna etkisine yönelik regresyon analizi sonuçlarına göre girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının iletişim boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %48'i kadın öz güveni tarafından açıklanmaktadır. Bununla birlikte araştırma modeli kapsamında bağımlı (iletişim) ve bağımsız (kadın öz güveni) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin ,000 değeri ile geçerliliğe sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tablo 14'te sunulduğu üzere; kadınların öz güveni arttıkça ($\beta = ,698$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı iletişim boyutu da pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Araştırma modeli kapsamında bağımlı (Bireysel girişimcilik algısı iletişim alt boyutu) ve bağımsız değişken (kadın öz güveni) arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir (F= 173,274). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H4* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 15

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu motivasyona etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Motivasyon Sabit	,843	,257		,000
Kadın Öz Güveni	,755	,059	,686	,000
F= 161,422 R² = ,470				

Tablo 15’de gösterildiği üzere kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısının motivasyon boyutuna etkisi doğrultusunda yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; çiftçi kadın girişimcilerin bireysel girişimcilik algılarının motivasyon boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %47’si kadın öz güveni tarafından açıklanmaktadır. Anova bölümünde araştırma modeli kapsamında bağımlı (motivasyon) ve bağımsız (kadın öz güveni) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin ,000 değerine sahip olmakla birlikte geçerli olduğu belirlenmiştir. Bulgular doğrultusunda kadınların öz güveni arttıkça ($\beta = ,686$) bireysel girişimcilik algılarının motivasyon boyutu da pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Araştırma modeli kapsamında bağımlı (Bireysel girişimcilik algısı motivasyon alt boyutu) ve bağımsız değişken (kadın öz güveni) arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir ($F= 161,422$). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte $H5$ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 16

Kadın öz güveninin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu öz disipline etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Öz Disiplin Sabit	3,510	,216		,000
Kadın Öz Güveni	,215	,050	,303	,000

F= 18,463 R² = ,092

Kadın öz güveninin alt boyutlarının bireysel girişimcilik algısının öz disiplin boyutuna etkisine dair regresyon analizi ile R^2 determinasyon katsayısı 0,092 olarak belirlenmiştir. Bu durumda girişimci çiftçi kadınların bireysel girişimcilik algılarının öz disiplin boyutunda meydana gelen değişkenliğin yaklaşık %0,9’u kadın öz güveni tarafından açıklanmaktadır ve anova bölümünde araştırma modeli kapsamında bağımlı (öz disiplin) ve bağımsız (kadın öz güveni) değişkenler arasındaki etkiyi açıklayan regresyon modelinin ,000 değerine sahip olmakla birlikte geçerli olduğu belirlenmiştir ($F= 18,463$). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte $H6$ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 17

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu planlamaya etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Planlama				
Sabit	1,946	,242		,000
Proaktif Kişilik	,556	,061	,560	,000
F= 83,347 R² = ,314				

Proaktif kişilik, bireysel girişimcilik algısının planlama alt boyutuna etkisine dair regresyon analizi ile R² determinasyon katsayısı 0,314 olarak belirlenmiş olup; girişimci çiftçi kadınların bireysel girişimcilik algılarının planlama boyutunda meydana gelen değişikliğin %31'i proaktif kişilik tarafından açıklanmaktadır. Tablo 17'de gösterildiği üzere proaktif kişilik düzeyi ($\beta = ,560$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı planlama alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilemektedir. Araştırma modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir (F= 83,347). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte H7 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 18

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu kontrol odağına etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Kontrol Odağı				
Sabit	1,032	,232		,000
Proaktif Kişilik	,770	,058	,699	,000
F= 173,987 R² = ,489				

Tablo 18’de gösterildiği şekilde; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının kontrol odağı boyutunda meydana gelen değişikliğin %48’i proaktif kişilik tarafından açıklanmaktadır. Proaktif kişilik düzeyi arttıkça ($\beta = ,699$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı kontrol odağı alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Gerçekleştirilen araştırmaya ait model kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir ($F = 173,987$). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H8* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 19

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu kendine güvene etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Kendine Güven				
Sabit	1,237	,306		,000
Proaktif Kişilik	,830	,077	,625	,000
F= 116,763 R² = ,391				

Tablo 19’da gösterilmiş olduğu üzere; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının kendine güven boyutunda meydana gelen değişikliğin %39’unun proaktif kişilik tarafından açıklandığı bulgusu tespit edilmiştir. Proaktif kişilik düzeyi ($\beta = ,625$) arttıkça girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısının kendine güven alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir.

Girişimcilik algısı odaklı araştırma modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir ($F = 116,763$). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H9* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 20

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu iletişime etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
İletişim Sabit	2,456	,153		,000
Proaktif Kişilik	,505	,039	,697	,000
F= 172,035 R² = ,486				

Tablo 20’de sunulduğu üzere; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının iletişim boyutunda meydana gelen değişikliğin %48’i proaktif kişilik tarafından açıklanmaktadır. Proaktif kişilik düzeyi ($\beta = ,697$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı iletişim alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilemektedir. Araştırma modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir (F= 172,035). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H10* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 21

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu motivasyona etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Motivasyon Sabit	1,417	,239		,000
Proaktif Kişilik	,675	,060	,640	,000
F= 126,416 R² = ,410				

Tablo 21’de belirtildiği üzere; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının motivasyon boyutunda meydana gelen değişikliğin %41’i proaktif kişilik tarafından açıklanmaktadır. Proaktif kişilik düzeyi ($\beta = ,640$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı motivasyon alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde

etkilenmektedir. Araştırma modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir (F= 126,416). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H11* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 22

Proaktif kişiliğin bireysel girişimcilik algısı alt boyutu öz disipline etkisine dair regresyon analizi bulguları

	B	Standart Sapma	β	Anlamlılık
Öz Disiplin				
Sabit	3,611	,190		,000
Proaktif Kişilik	,208	,048	,307	,000

F= 18,902 R² = ,094

Tablo 22’de yer verilen analiz sonuçlarına göre; girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının öz disiplin boyutunda meydana gelen değişikliğin %9’u proaktif kişilik tarafından açıklanmaktadır. Proaktif kişilik düzeyi ($\beta = ,307$) girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algısı öz disiplin alt boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilenmektedir. Araştırma modeli kapsamında değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamakta olan regresyon modelinin geçerli olduğu tespit edilmiştir (F= 18,902). Gerçekleştirilen regresyon analizi ile birlikte *H12* hipotezi kabul edilmiştir.

4.3.3. Demografik Özelliklere Göre Değişkenlerin Analizi

Tablo 23

Medeni durum değişkenine göre bireysel girişimcilik algısına ilişkin T-testi analizi bulguları

Bağımlı Değişken	Medeni Durum	N	\bar{x}	Standart Sapma	F	Anlamlılık
Bireysel Girişimcilik Algısı	Evli	167	4,2013	,45929	,572	,451
	Bekar	17	4,3394	,50041		

Tablo 23’te sunulduğu üzere bireysel girişimcilik algısının medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonucunda anlamlı bir ilişkinin (farklılığın) olmadığı tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen T testi sonucu ile birlikte *H13* hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 24

Eğitim düzeyi değişkenine göre bireysel girişimcilik algısına ilişkin anova analizi bulguları

Bağımlı Değişken	Eğitim Alanı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Bireysel Girişimcilik Algısı	Gruplar arası	5,695	4	1,424	7,579	,000
	Gruplar içi	33,624	179	,188		
	Toplam	39,318	183			

Tablo 25

Bireysel girişimcilik algısı seviyelerine ilişkin anova analizinde eğitim düzeyi bulguları

Eğitim Düzeyi(I)	Eğitim Düzeyi(J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Okur-yazar değil	İlkokul	-,16865	,14337	,847	-,6149	,2776
	Lise	-,47762*	,14899	,040	-,9414	-,0139
	Ön lisans	-,62692	,20558	,058	-1,2668	,0130
	Lisans	-,59231	,23739	,188	-1,3312	,1466
İlkokul	Lise	-,30897*	,07202	,001	-,5332	-,0848
	Ön lisans	-,45827	,15891	,085	-,9529	,0364
	Lisans	-,42366	,19834	,339	-1,0410	,1937
	Okur-yazar değil	,16865	,14337	,847	-,2776	,6149
Lise	İlkokul	,30897*	,07202	,001	,0848	,5332
	Ön lisans	-,14930	,16400	,934	-,6598	,3612
	Lisans	-,11469	,20244	,988	-,7448	,5154
	Okur-yazar değil	,47762*	,14899	,040	,0139	,9414
Ön Lisans	İlkokul	,45827	,15891	,085	-,0364	,9529
	Lise	,14930	,16400	,934	-,3612	,6598
	Lisans	,03462	,24708	1,000	-,7345	,8037
	Okur-yazar değil	,62692	,20558	,058	-,0130	1,2668
Lisans	İlkokul	,42366	,19834	,339	-,1937	1,0410
	Lise	,11469	,20244	,988	-,5154	,7448
	Ön lisans	-,03462	,24708	1,000	-,8037	,7345
	Okur-yazar değil	,59231	,23739	,188	-,1466	1,3312

Tablo 24 ve 25’te görüldüğü üzere, eğitim düzeyine göre bireysel girişimcilik algısı seviyesi farklılaşmaktadır. Bulgular doğrultusunda, okur-yazar olmayan girişimci kadın çiftçiler ile lise seviyesinde eğitim alanlar arasında; ilkökul seviyesinde eğitim alanlar girişimci kadın çiftçiler ile lise düzeyi eğitim alanlar arasında bireysel girişimcilik algısı açısından farklılıklar bulunmaktadır ve bu duruma istinaden *H14* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 26

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre bireysel girişimcilik algısına ilişkin anova analizi bulguları

Bağımlı Değişken	Eğitim Alanı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Bireysel Girişimcilik Algısı	Gruplar arası	1,003	2	,501	2,368	,097
	Gruplar içi	38,316	181	,212		
	Toplam	39,318	183			

Tablo 26’da belirtildiği şekilde, bireysel girişimcilik algısının girişimci kadın çiftçilerin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz neticesinde anlamlı bir ilişkinin (farklılığın) olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen anova testi sonucu ile birlikte *H15* hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 27

Yaş grubu değişkenine göre bireysel girişimcilik algısına ilişkin anova analizi bulguları

Bağımlı Değişken	Eğitim Alanı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Bireysel Girişimcilik Algısı	Gruplar arası	5,304	5	1,061	5,551	,000
	Gruplar içi	34,014	178	,191		
	Toplam	39,318	183			

Tablo 27’de sunulduğu üzere, yaş grubuna göre bireysel girişimcilik algısı seviyesi farklılaşmaktadır. Yaş grupları arasındaki farklılaşmanın incelenmesine yönelik testler yapılmış ancak; en az bir yaş grubunda ikiden az katılımcı olması sebebi ile analizler yapılamamıştır. Mevcut durum itibarıyla yapılan anova testi sonucunda *H16* hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 28

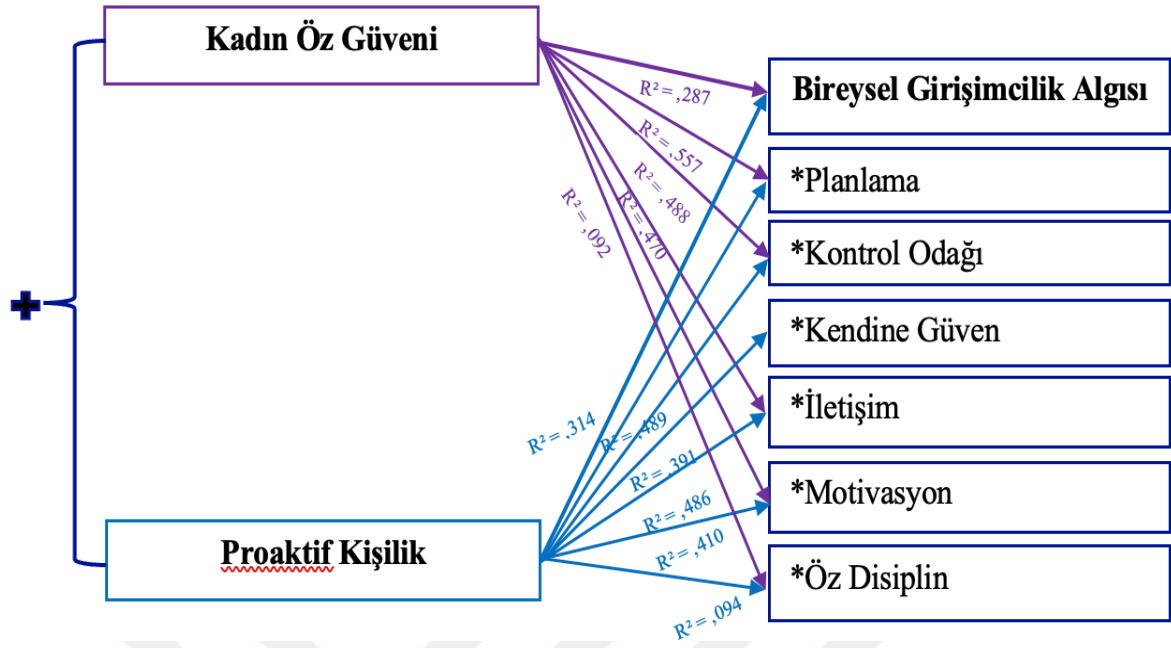
Çalışma süresi değişkenine göre bireysel girişimcilik algısına ilişkin anova analizi bulguları

Bağımlı Değişken	Eğitim Alanı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Bireysel Girişimcilik Algısı	Gruplar arası	1,557	5	,311	1,468	,203
	Gruplar içi	37,762	178	,212		
	Toplam	39,318	183			

Tablo 28’de yer verildiği üzere, çalışma sürelerine göre grubuna göre bireysel girişimcilik algısı seviyesinin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz neticesinde anlamlı bir ilişkinin (farklılığın) olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen anova testi sonucu ile birlikte *H17* hipotezi reddedilmiştir.

4.3.4. Araştırma Hipotezlerinin Kabul ve Ret Durumları

Gerçekleştirilen araştırma kapsamında ulaşılan veriler kapsamında yapılan korelasyon ve regresyon analizleri sonucunda ulaşılan bulgular Şekil. 4’te araştırmanın sonuç modelinde sunulmuştur.

Şekil 4. Araştırmaya ilişkin sonuç modeli

Tablo 29

Araştırma hipotezlerine ilişkin kabul ve ret durumları

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken	Anlamlılık	Sonuç
H1 Kadın Öz Güveni	Planlama alt boyutu	,000	Kabul edildi
H2 Kadın Öz Güveni	Kontrol odağı alt boyutu	,000	Kabul edildi
H3 Kadın Öz Güveni	Kendine güven alt boyutu	,783	Reddedildi
H4 Kadın Öz Güveni	İletişim alt boyutu	,000	Kabul edildi
H5 Kadın Öz Güveni	Motivasyon alt boyutu	,000	Kabul edildi
H6 Kadın Öz Güveni	Öz disiplin alt boyutu	,000	Kabul edildi
H7 Proaktif kişilik	Planlama alt boyutu	,000	Kabul edildi
H8 Proaktif kişilik	Kontrol odağı alt boyutu	,000	Kabul edildi
H9 Proaktif kişilik	Kendine güven alt boyutu	,000	Kabul edildi
H10 Proaktif kişilik	İletişim alt boyutu	,000	Kabul edildi
H11 Proaktif kişilik	Motivasyon alt boyutu	,000	Kabul edildi
H12 Proaktif kişilik	Öz disiplin alt boyutu	,000	Kabul edildi
H13 Medeni durum	Bireysel Girişimcilik Algısı	,451	Reddedildi

<i>H14</i> Eğitim seviyesi	Bireysel Girişimcilik Algısı	,000	Kabul edildi
<i>H15</i> Çocuk sayısı	Bireysel Girişimcilik Algısı	,097	Reddedildi
<i>H16</i> Yaş grubu	Bireysel Girişimcilik Algısı	,000	Kabul edildi
<i>H17</i> Çalışma süresi	Bireysel Girişimcilik Algısı	,203	Reddedildi

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Araştırma Sonucu

Üretime odaklanmış olan çiftçilik sektörü, gerek Türkiye bazında gerekse küresel düzeyde ürün tedarikine yönelik katkı sağlamaktadır. Tarım ve hayvancılık içerikli faaliyetleri kapsayan çiftçilik alanında kadınlar daima aktif olarak rol almıştır. Geleneksel örüntülerin yoğun olduğu kırsal bölgelerdeki aile işletmelerinde diğer aile üyelerine yardımcı olan kadınların güncel gelişmelerle birlikte güçlenmesi ve kendilerine güven düzeylerinin yükseltilmesi de girişimcilik teşebbüsünde bulunmalarını desteklemiştir. Bu kapsamda çiftçi kadınların girişimciliğe ilişkin algılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi; sosyal ve ekonomik boyutta kadın girişiminin arttırılmasına yönelik projelerin geliştirilmesi noktasında anlamlı bir konuma sahiptir. Ancak girişimciliğe atılan ilk adımın yanı sıra faaliyet alanında etkin olabilmek ve varlığını sürdürmek de bir o kadar önemlidir. İşletmelerin devamlılığını sağlayarak iş çevresini genişletme ve faaliyet düzeyini geliştirme aşamasında proaktif kişilik özelliklerine sahip olmak, kadınlar için önemli bir kriterdir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışmada girişimci kadın çiftçilerin öz güvenlerinin ve proaktif kişiliklerinin bireysel girişimcilik algılarını etkilediği varsayılmıştır.

Kadınlara yönelik sosyo-ekonomik araştırmalara ve davranış bilimleri kapsamında literatüre katkı sağlamak için gerçekleştirilen çalışmada ulaşılan bulgularla alanda araştırma yapımları muhtemel olan diğer araştırmacılara yol gösterebilmek araştırmanın temel amaçları arasında yer almaktadır. Önceki süreçte yapılan araştırmaların katkısı ile birikimli olarak bugüne ulaşan literatürden yararlanılarak araştırma modeli geliştirilmiş ve değişkenlere ilişkin hipotezler kurulmuştur. Edirne ili, Keşan ilçesinde çiftçilik sektöründe girişimcilik teşebbüslerinde bulunan kadın çiftçilerin katılımlarıyla erişilen veriler doğrultusunda yapılan analizlere istinaden ilgili hipotezler incelenmiştir. Ayrıca araştırma modeli içeriğinde bulunan değişkenler arasındaki ilişkilerin mevcudiyet durumu ile değişkenlerin birbirlerini etkileme düzeyleri analiz edilerek ulaşılan bulgular doğrultusunda değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Korelasyon analizi neticesinde bağımsız değişkenler olan proaktif kişilik ve kadın öz güveni ile bağımlı değişken olarak belirlenen bireysel girişimcilik algısı ve alt boyutları olan performans, planlama, kontrol odağı, kendine güven, motivasyon, iletişim ve öz disiplin arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Ardından hipotezler

doğrultusunda bağımlı değişken olan bireysel girişimcilik algısı ve bağımsız değişkenler tarafından etkilenme düzeyinin tespitinin sağlanması amacıyla regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Analizin ilk aşamasında kadın öz güveninin, bireysel girişimcilik algısının alt boyutu olan planlama üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda çiftçi olan kadın girişimcilerin öz güvenleri, bireysel girişimcilik algılarının planlama alt boyutunu pozitif ve anlamlı düzeyde etkilemektedir. Böylece sarf ettikleri çaba ile kazanım sağlayan ve öz güveni artan kadın çiftçiler, girişimcilik faaliyetlerinde belirli bir iş rotası oluşturabilme ve bu rotaya uyum sağlama hususunda gelişim gösterebilmektedir.

Bireysel girişimcilik algısı kontrol odağı alt boyutuna dair regresyon analizinde de kadın öz güveninin anlamlı ve pozitif yönde etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak bireysel girişimcilik algısının kendine güven boyutunda kadınların öz güveninin anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Girişimcilik boyutundaki öz güven ile bireysel öz güven arasındaki farklılıkların ve bakış açısının bu hususta etkili olabileceği öngörülmektedir. Öz güvenin bireysel girişimcilik algısının iletişim boyutu üzerinde de pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum çiftçi olan girişimci kadınların çevreleri ile kurdukları ilişkilerin yanı sıra iletişim bağlamında ulaştıkları bireysel başarıları ile girişimcilik algılarını destekleyebildikleri şeklinde yorumlanabilmektedir.

Girişimci olan çiftçi kadınların öz güvenleri, bireysel girişimcilik algılarının motivasyon alt boyutunu da pozitif ve anlamlı yönde etkilemektedir. Sektöre ilişkin çalışmalarda bulunmak ve emek vermek, kadınların öz güvenini arttırarak girişimcilik odaklı faaliyetlere yönelik içsel teşviklerini arttırmaktadır. Böylece iş sahasında üstesinden gelinen zorlu süreçlerin ardından kendilerinden memnun olan kadın çiftçiler, girişimcilik kapsamında yapacakları faaliyetlerde içsel denetim mekanizmalarını ve girişimciliğe yönelik algılarını destekleyebilmektedir.

Regresyon analizlerinin bir diğer aşamasında bireysel girişimcilik algısı, proaktif kişilik bağlamında incelenmiştir. Analizlere ilişkin bulgular, proaktif kişiliğin çiftçi kadınların bireysel girişimcilik algılarını kontrol odağı, motivasyon, planlama, öz disiplin, kendine güven ve iletişim boyutlarının tamamında anlamlı ve pozitif yönde etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çiftçi kadınların girişimciliğe ilişkin algıları; alanda aktif olarak yer alabilmeleri, işi sürdürmeye yönelik çaba sarfetmeleri, oluşabilecek risk durumlarına karşı tedbirli olmaları ile birlikte gelişim göstermektedir.

Bireysel girişimcilik algısının, demografik değişkenler arasında yer alan girişimci kadın çiftçilerin medeni durumları doğrultusunda anlamlı bir farklılığın bulunmadığı belirlenmiştir. Çiftçilik sektöründe girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların bireysel girişimciliğe ilişkin algılarının önceden belirlenen demografik değişkenler olan eğitim seviyesi, çocuk sayısı, yaş grubu ve çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılığa sahip olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla analizler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda analiz sonuçları, bireysel girişimlik algısının kadın çiftçilerin sahip oldukları çocuk sayısı ve çalışma sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ancak eğitim seviyesinde ve yaş grubunda anlamlı bir farklılığın bulunduğunu göstermektedir. Yaş grupları arasındaki farklılaşmanın incelenmesine yönelik testler yapılmış ancak; en az bir yaş grubunda ikiden az katılımcı olması sebebi ile analiz sonucuna ulaşılamamıştır. Lisans ve lisansüstü eğitim alarak çiftçilik alanında girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların sayısının az olması da eğitim ile birlikte kent merkezlerine göçe ilişkin anlamlı sonuçlar arasında yer almaktadır. Alınan eğitim düzeyi bağlamında ise okur-yazar olmayan çiftçi kadın girişimciler ve lise düzeyinde eğitime sahip olanlar arasında; ilkökul seviyesinde eğitim almış olan girişimci çiftçi kadınlar ile lise seviyesinde eğitim alanlar arasında bireysel girişimcilik algısı açısından farklılıkların mevcut olduğu belirlenmiştir.

Çiftçilik yapan kadın girişimcilerden elde edilen veriler kapsamında bireysel girişimcilik algısı, kadın öz güveni ve proaktif kişilik değişkenleri arasındaki ilişkilerin analizi neticesinde bağımsız değişkenlerin (kadın öz güveni, proaktif kişilik), bağımlı değişken (bireysel girişimcilik algısı) üzerinde etkilerinin olduğu; erişilen bulguların bu ilişkileri istatistiki açıdan açıkladığı tespit edilmiştir. Araştırmaya ait sonuçlar, girişimci kadın çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarının incelenmesine dair anlamlı bulgular içermektedir.

Araştırmanın, Edirne ili Keşan ilçe sınırları içerisinde çiftçilik faaliyetlerini sürdüren girişimci kadınlarla yapılmış olması bu çalışmaya özgü olup; araştırma kapsamında erişilen sonuçlar doğrultusunda gelecek süreçlerde yapılacak araştırmalara dair çeşitli öneriler sunulmaktadır.

5.2. Gelecekte Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler

Bireysel girişimcilik algısının bağımlı, kadın öz güveni ve proaktif kişiliğin ise bağımsız değişken olduğu bu araştırma, çiftçilik faaliyetlerinde bulunan kadın girişimciler örneklemini ile yapılmıştır. Belirtilen değişkenler ile araştırmanın farklı örneklem grupları (tekstil sektörü, bakım ve güzellik sektörü, giyim sektörü veya yemek sektörü vb.) ve farklı bölgelerdeki girişimci kadın çiftçiler üzerinde uygulanması ile bireysel girişimcilik algısına yönelik daha farklı bulgulara ulaşılması sağlanabilir.

Daha farklı yaş gruplarından girişimci kadın çiftçilerle yapılacak olan araştırmanın bireysel girişimcilik algısı kapsamında genellenebilirlik sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırma yönteminin nicel olması göz önünde bulundurularak benzer örneklem grubu ile bireysel girişimcilik algısı değişkeni doğrultusunda yapılacak olan araştırmalarda nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılabilir.

Kadınların girişimcilik teşebbüslerini gerçekleştirebilmelerine yönelik projelerin üretilmesi aşamasında projenin sunulacağı bölgede ikamet eden kadınların girişimciliğe dair algılarının yanı sıra proaktif kişilik özellikleri ve öz güven düzeylerinin de incelenmesinin katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Girişimci kadın çiftçilerin öz güven düzeylerinin artırılması hususunda bölgesel veya ülke genelinde gerçekleştirilecek programlara katılımları ile deneyimlerini paylaşmaları ve çiftçilik odaklı eğitim programlarından yararlanmaları sağlanabilir. Girişimci kadın çiftçilerin karşılaştıkları risklerin minimal hale dönüştürülmesine yönelik çeşitli destek mekanizmaları geliştirilebilir.

Kadın çiftçilere iş sahalarına yönelik olarak girişimcilik, hayvancılık ve tarım içerikli bireysel danışmanlık hizmeti sunulabilir. Çiftçi kadınların girişimciliklerinin çevreleri tarafından ne şekilde algılandığı, girişimcilik süreçlerinde karşılaştıkları desteklerin/engellerin girişimcilik algıları ile ilişkilerinin incelendiği gibi konularda gerçekleştirilecek araştırmalar literatüre katkı sağlayabilir.

Örneklemin yalnızca kadınlardan oluşması nedeniyle erkek çiftçilerin bireysel girişimcilik algılarını proaktif kişilik ve öz güven bağlamında ele alan araştırmalar yapılabilir. Farklı grupların birbirleri arasındaki ilişkiler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aldrich, H., Reese, P. R., ve Dubini, P. (1989). “Women on the verge of a breakthrough: networking among entrepreneurs in the United States and Italy”. *Entrepreneurship & Regional Development*, 1(4), 339-356.
<https://doi.org/10.1080/08985628900000029>.
- Akçagöz, H., Özkan, B., ve Kızılay, H. (2005). “Tarımsal üretimde çiftçilerin tutum ve davranışları: Çiftçilik amaçları ölçeği (FOS)”. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 104-125.
- Akın, A. (2007). “Öz-güven ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176.
- Akın, A., ve Arıcı Özcan, N. (2015). “Short Turkish version of proactive scale: A study of validity and reliability”. *Mevlana International Journal of Education*, 5(1), 165-172.
<http://doi.org/10.13054/mije.14.12.5.1>.
- Alston, M., ve Whittenbury, K. (2013). “Does climatic crisis in Australia’s food bowl create a basis for change in agricultural gender relations”. *Agriculture and Human Values*, 30(1), 115-128.
- Alzamo, H. (2021). Duygusal Zekâ ve Proaktif Kişilik Özelliğinin Bireylerin Kariyer Uyum Yeteneklerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Anderson, C., ve Kilduff, G. J. (2009). “Why do dominant personalities attain influence in face-to-face groups? The competence-signaling effects of trait dominance”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(2), 491-503.
<https://doi.org/10.1037/a0014201>.
- Anthopoulou, T. (2010). “Rural women in local agrofood production: Between entrepreneurial initiatives and family strategies. A case study in Greece”. *Journal of Rural Studies*, 26(4), 394-403.
- Arthur, M. B., Khapova, S. N., ve Wilderom, C. P. (2005). “Career success in a boundaryless career world”. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 177-202.
<https://doi.org/10.1002/job.290>.
- Ashford, S. J., ve Black, J. S. (1996). “Proactivity during organizational entry: The role of desire for control”. *Journal of Applied Psychology*, 81(2), 199-214.
<https://doi.org/10.1037/0021-9010.81.2.199>.

- Aşkın, E. Ö., ve Aşkın, U. (2018). “Çalışma yaşamında kadına yönelik mobbing: Bankacılık sektöründe bir araştırma”. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(24), 255-282.
- Ayçiçek, A. (2021). Öğretmen Adaylarının Proaktif Kişilik Özellikleri, Başarı Motivasyonları ve Öznel Mutlulukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Denizli.
- Aytaban, K. (2018). Çalışanların Proaktif Kişilik Özellikleri ile Duygu Yönetimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Keşan’ın nüfusu 83.860 oldu nüfus 461 kişi arttı köyler yaşıyor; ilçe merkezi gençleşiyor. (2022, 07 Şubat). *Medya Keşan*, <https://www.medyakesan.com.tr/kesanin-nufusu-83860-oldu-nufus-461-kisi-artti-koyler-yaslaniyor-ilce-merkezi-genclesiyor>.
- Baba, V., Tourigny, L, Wang, X., ve Liu, W. (2009). “Proactive personality and work performance in China: The moderating effects of emotional exhaustion and perceived safety climate”. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 26(1), 23-37. <https://doi.org/10.1002/cjas.90>.
- Bakır, N., ve Daniş, G. (2020). “Üniversitedeki kız öğrencilerin özgüven düzeyleri ve etkileyen faktörler”. *Social Sciences Research Journal*, 9(3), 133-140.
- Balaban, Ö., ve Özdemir, Y. (2008). “Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF örneği”. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 32, 133-148.
- Barbercheck, M., Brasier, K., Kiernan, N. E., Sachs, C., Trauger, A., Findeis, J., Stone, A., ve Moist, L. (2009). “Meeting the extension needs of women farmers: A perspective from Pennsylvania”. *Journal of Extension*, 47(3), 1-11.
- Bartolo, D. (2011). “Notes from the field: young women in two Cuban agricultural cooperatives”. *Cuban Studies*, (42), 107-112. <https://doi.org/10.1353/cub.2011.0013>.
- Bateman, T. S., ve Crant, J. M. (1993). “The proactive component of organizational behavior: A measure and correlates”. *Journal of Organizational Behavior*, 14(2), 103-118. <https://doi.org/10.1002/job.4030140202>.
- Bedük, A. (2005). “Türkiye’de çalışan kadın ve kadın girişimci”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 106-117.

- Bénabou, R., ve Tirole, J. (2002). “Self-confidence and personal motivation.” *The Quarterly Journal of Economics*, 117(3), 871-915.
<https://doi.org/10.1162/003355302760193913>.
- Bergeron, D. M., Schroeder, T. D., ve Martinez, H. A. (2014). “Proactive personality at work: seeing more to do and doing more?”. *Journal of Business and Psychology*, 29(1), 71-86.
- Bilgin, O. (2019). “Türkiye’de özgüven ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 371-393.
<https://doi.org/10.26466/opus.590461>.
- Britton, D. M. (2000). “The epistemology of the gendered organization”. *Gender and Society*, 14(3), 418-434. <https://doi.org/10.1177/089124300014003004>.
- Bozan, H. (2020). Antalya İlinde Genç Çiftçi Projesinden Yararlanan ve Yararlanmayan Kadınların Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Antalya.
- Bozkurt, Ö. (2006). “Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi”. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.
- Brumfield, R. G., Özkan, B., ve Carleo, J. (2016). “The positive impacts on Turkish women farmers of an all-female agriculture and business management training pilot program”. *Acta Horticulturae*, 1132, 81-88.
- Bulut, M. B. (2014). “Kadınların yüksek pozisyonlara gelememe nedenleri”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(7), 202-215.
- Burton, K., ve Platts, B. N. (2006). Building self-confidence for dummies. *West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.*
- Can, A. (2013). “SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Verilerin Analizi”. *Pegem Akademi*, Ankara.
- Candan, H. (2011). “Osmanlı’dan günümüze Türk topraklarında girişimcilik serüvenine dair bir değerlendirme”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 157-174.
- Cant, M. C., ve Lightelm, A. (2002). “Small business problems in the South African context: A proactive entrepreneurial approach”, *In 7th Asia-Pacific Decisions Science Institute Conference*.
- Ceylan, A. (2017). Ergenlerde Mükemmeliyetçi Benlik Sunumunun Özgüven ile İlişkisi.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

- Chan, D., ve Schmitt, N. (2000). “Interindividual differences in intraindividual changes in proactivity during organizational entry: A latent growth modelin approach to understanding newcomer adaptation”. *Journal of Applied Psychology*, 85(2), 190-210. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.2.190>.
- Chang, S. C., Cheng, Y. H., Chang, C. J., ve Chiang, Y. T. (2013). “The impact of self-confidence on the compromise effect”. *International Journal of Psychology*, 48(4), 660-675. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.666553>.
- Chiaburu, D. S., Baker, V. L., ve Pitariu, A. H. (2006). “Beyond being proactive: What (else) matters for career self-management behaviors”. *Career Development International*, 11(7), 619-632.
- Chuang, S. C., Cheng, Y. H., Chang, C. J., ve Chiang, Y. T. (2013). “The impact of self-confidence on the compromise effect.”. *International Journal of Psychology*, 48(4), 660-675. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.666553>.
- Clark, T. A., ve James, F. J. (1992). “Women-owned businesses: Dimensions and policy issues”. *Economic Development Quarterly*, 6(1), 25-40. <https://doi.org/10.1177/089124249200600103>.
- Conger, J. A., ve Kanungo, A. N. (1987). “Toward a behavioral theory of charismatic leadership in organizational settings”. *Academy of Management Review*, 12(4), 637-647. <https://doi.org/10.5465/amr.1987.4306715>.
- Crant, J. M. (1995). “Proactive personality scale and objective job performance among real estate agents”. *Journal of Applied Psychology*, 80(4), 532-537. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.80.4.532>.
- Crant, J. M. (2000). “Proactive behavior in organizastions”. *Journal of Management*, 26(3), 435-462. <https://doi.org/10.1177/014920630002600304>.
- Crant, J. M., ve Bateman, T. S. (2000). “Charismatic leadership viewed from above: The impact of proactive personality”. *Journal of Organizational Behavior*, 21(1), 63-75. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(200002\)21:1<63::AID-JOB8>3.0.CO;2-J](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(200002)21:1<63::AID-JOB8>3.0.CO;2-J).
- Çalıküşu, H., ve Sürücü, A. (2020). “Ergenlerde özgüven ile olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkinin incelenmesi”. *EKEV Akademi Dergisi*, (83), 491-508.
- Çetinkaya, A. Ş., ve Ay, K. (2017). “KOSGEB girişimcilik desteklerinin amacına ulaşma

- düzeıı: Konya ili araştırması”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17 (30. Yıla Özel Sayısı), 19-34. <https://doi.org/10.30976/susead.348111>.
- Çınar, G., Armağın, G. Ç, Özden, A., ve Çınar, N. (2017). “Çiftçiler için girişimcilik ölçeği geliştirilmesi ve çiftlik performansı üzerindeki etkisi”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 23(2), 323-333. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.369401>.
- Çini, P. E. (2014). Yönetici ve Çalışınların Proaktif Kişilik Özellikleri ve İlişkisel Bağımlı Benlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Davaslığıl, V. (2011). Kırsal Kalkınmada Kadın İşgücünün Rolü ve Kadın İşgücünü Etkileyen Faktörler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Delle, E., ve Amadu, I, M. (2016). “Proactive personality and entrepreneurial intention: emplyment status and student level as moderators”. *Journal of Advance Management and Accounting Research*, 3(7), 69-71.
- Demir, A. H. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Proaktif Kişilik Özellikleri ile Mesleğe Yönelik Tutum ve Kariyer Geliştirme Arzuları Arasındaki İlişi: Elazığ İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Doğın, H.G., Kan, A., Kan, M., Tosun, F., Uçum, İ., Solmaz, C., ve Birol, D. (2018). “Türkiye’de genç çiftçi proje desteğinden yararlanma düzeyini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi”. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknolojileri Dergisi*, 6(11), 1599-1606.
- Durmaz, ř. (2016). İşKUR’un Uyguladığı İstihdam Politikalarının İşsizlerin Özgüven ve Öz Yeterlilikleri Üzerinde Etkisi: Antalya- Isparta- Burdur Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Isparta.
- Durmaz, ř., ve Ören, K. (2017). “Öz yeterlilik ve özgüvenin işgücü ve istihdama etkisine bir bakış.” *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 109-120.
- Durutan, N. (1994). “Agricultural extension for women”. *Cahiers Options Méditerranéennes*, 2(4), 77-88.
- Duygulu, E. (2008). Algılanan kurumsal görünüm, proaktif kişilik özelliği ve iş kurma

- (girişimcilik) tutumu: Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencileri üzerine bir inceleme. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 95-120.
- Erdoğan, B., ve Bauer, T. N. (2005). ‘‘Enchancing career benefits of employee proactive personality: The role of fit with jobs and organizations’’. *Personnel Psychology*, 58(4), 859-891. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2005.00772.x>.
- Erilli, A. N. (2018). İstatistik – 2 Hipotez Testleri ‘‘İstatistiksel Tahmin Teorisi Regresyon ve Korelasyon Analizi’’. *Seçkin Yayıncılık*, Ankara.
- Esentaş, M., Işıkgöz, E., Doğan, P. K., ve şahin, H. M. (2017). ‘‘Gençlik kampı kadın lider adaylarının özđüven düzeyleri’’. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 315-328.
- Evcili, F., Bekar, M., Yurtsal, B., Abak, G., Tali, B., ve Temel, S. (2018). ‘‘Doğum sonu dönemindeki kadınların annelik rolüne hazıroluşluk durumlarının ve özđüvenlerinin değerlendirilmesi’’. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 27(1), 56-61.
- Filippin, A., ve Paccagnella, M. (2012). ‘‘Family backround, sel-confidence and economic outcomes’’. *Economics of Education Review*, 31(5), 812-823. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2012.06.002>.
- Fuller, J. B., ve Marler, L. E. (2009). ‘‘Change driven by nature meta-analytic review of the proactive personality literature’’. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), 329-35. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.05.008>.
- Grant, A. M., ve Ashford, S. J. (2008). ‘‘The dynamics of proactivity at work’’. *Research in Organizational Behavior*, 28, 3-24. <https://doi.org/10.1016/j.riob.2008.04.002>.
- Goffee, R., ve Scase, R. (1992). ‘‘Organizational change and the corporate career: The restructuring of manager’s job aspirations’’. *Human Relations*, 45(4), 363-385. <https://doi.org/10.1177/001872679204500404>.
- Guillén, L., Mayo, M., ve Karelaiia, N. (2018). ‘‘Appearing self-confident and getting credit for it: Why it may be easier for men than women to gain influence at work’’. *Human Resource Management*, 57(4), 839-854. <https://doi.org/10.1002/hrm.21857>.
- Göl, M. (2018). Okul Yöneticilerinde Özđüven Düzeyini Etkileyen Faktörler: Trabzon’da Bir Vaka Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Gölçubuk, B., Savcı, İ., Özer, D., ve Demiryürek, K. (2011). Türkiye’de Kırsal Alanda Kadının Girişimciliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Kadınların Bu Konuda Güçlendirilmesine Yönelik Politika Önerilerinin Geliştirilmesi. Proje Sonuç Raporu-

TÜBİTAK Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Destek Grubu (SOBAG) Proje No. 108K523, 140. Ankara.

- Güler Şahin, R. (2006). Bireylerin Proaktif Kişilik Yapısı ile Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Sakarya.
- Güven, B. (2013). Farklı boyutlarıyla girişimcilik. *Veritasakademi*, İstanbul.
- Hancı, A. (2004). Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü ve Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Hansen, B. G. (2015). “Financial extension that challenges farmers' thinking in discussion clubs helps farmers improve their problem solving abilities”. *Agricultural Systems*, (132), 85-92. <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2014.09.009>.
- Hollenbeck, G. P., ve Hall, D. T. (2004). “Self-confidence and leader performance”. *Organizational Dynamics*, 33(3), 254-269. <https://doi:10.1016/j.orgdyn.2004.06.003>.
- Hu, R., Wang, Li, Zhang, W., ve Bin, P. (2018). “Creativity, personality, and entrepreneurial intention: The role of entrepreneurial alertness”. *Frontiers in Psychology*, 9 (951), 1-10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00951>.
- Huyer, S. (2016). “Closing the gender gap in agriculture”. *Gender, Technology and Development*, 20(2), 105-116.
- Hür, S., Şolt Kırca, A., ve Kırca, G. (2022). “Egzersiz yapmanın kadın öz güvenine etkisi”. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(3), 853-870.
- İrmiş, A., ve Barutçu, E (2012). “Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerini ve iş kurma niyetlerini etkileyen faktörler: Bir alan araştırması”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 1-25.
- İrmiş, A., ve Özdemir, L. (2011). “Girişimcilik ve yenilik ilişkisi”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 135-162.
- Kantar, M. (1999). “Girişimcilik ve kırsal kadınlar”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 4(1), 29-42.
- Kanten, P. (2012). İşgörenlerde İşe Adanmanın ve Proaktif Davranışların Oluşumunda Örgütsel Güven ile Örgütsel Özdeşleşmenin Rolü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Karasu, H. (2013). Ergenlerde Özerkliğin Yordayıcısı Olarak Bağlanma Stilleri ve Proaktif Kişilik Yapılarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karaturhan, B., Ünsal, G., Issabek, B., ve Güler, D. (2017). “İzmir ilinde kırsal kadın girişimciliği ve bunu etkileyen faktörler”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 23(1), 85-91. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.325625>.
- Karslı, H. O. (2018). Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişkinin Proaktif Kişilik Boyutu Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Kaya, N., ve Taştan, N. (2020). “Özgüven üzerine bir derleme”. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 297-312.
- Kaya, T. E., ve Atsan, T. (2012). “Kırsal kadınların sosyo-ekonomik durumları ve geleceğe yönelik beklentileri (Tra1 bölgesi örneği)”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 18(1), 1-11.
- Kızılgöl, Ö., ve İşgüden, B. (2008). “Bandırma’nın girişimcilik potansiyelinin değerlendirilmesi”. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 9(2), 257-279.
- Kickul, J., ve Gundry, L. (2002). “Prospecting for strategic advantage: The proactive entrepreneurial personality and small firm innovation”. *Journal of Small Business Management*, 40(2), 85-97. <https://doi.org/10.1111/1540-627X.00042>.
- Kim, T. Y., Hon, A. H. Y., ve Crant, J. M. (2009). “Proactive personality, employee creativity, and newcomer outcomes: A longitudinal study”. *Journal of Business and Psychology*, 24, 93-103. <https://doi.org/10.1007/s10869-009-9094-4>.
- Kirby, E. G., Kirby S. L., ve Lewis, M. A. (2002). “A study of the effectiveness of training proactive thinking”. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(7), 1538-1649. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2002.tb01451.x>.
- Kirkwood, J. (2009). “Is lack of self-confidence hindering women entrepreneurs?”. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(2), 119-133. <http://dx.doi.org/10.1108/17566260910969670>.
- Korkmaz, Ö. (2020). Proaktif Kişilik Özelliğinin Öz Yeterlilik, Yaratıcılık ve İş Tatmini Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Korsgaard, S., Müller, S., ve Tangiv, H. W. (2015). “Rural entrepreneurship or

- entrepreneurship in the rural-between place and space”. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21(1), 5-26.
- Kurtuldu, S. P. (2007). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Özgüven Düzeyleri ile Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kutanis, Ö., ve Alpaslan, S. (2006). “Girişimci ve yönetici kadınların profilleri farklı mıdır?”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(2), 139-153.
- Kürtege Sefer, B. (2020). “A gender-and class-sensitive explanatory model for rural women entrepreneurship in Turkey”. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 12(2), 191-210.
- Lassithiotaki, A. (2011). “Rural women and entrepreneurship: a case study in Heraklion crete prefecture”. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 16(2), 269-284.
- Lassithiotaki, A., ve Roubakou, A. (2014). “Rural women cooperatives at Greece: A retrospectpective study”. *Open Journal of Business and Management*, 2(2), 127-137.
- Lawrence, C., ve Ganguli, D. (2012). “Entrepreneurial behaviour of dairy farmers in Tamil Nadu”. *Indian Research Journal of Extension Education*, 12(1), 66-70.
- Lenney, E. (1977). “Women’s self-confidence achievement settings”. *Psychological Bulletin*, 84(1), 1-13. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.84.1.1>.
- Lichter, D. T. (1989). “The underemployment of American rural women: Prevalence, trends and spatial inequality”. *Journal of Rural Studies*, 5(2), 199-208. [https://doi.org/10.1016/0743-0167\(89\)90046-6](https://doi.org/10.1016/0743-0167(89)90046-6).
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., ve Backman, M. (2005). “The entrepreneurship factor in sustainable tourism development”. *Journal of Cleaner Production*, 13(8), 787-798. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2004.02.043>.
- Markantoni, M., ve Van Hoven, B. (2012). “Bringing ‘invisible’ side activities to light”. A case study of rural female entrepreneurs in the Veenkoloniën, the Netherlands. *Journal of Rural Studies*, 28(4), 507-516.
- Merdinoğlu, A. (2017). Aeorobik Egzersize Bağlı Yetişkin Kadın ve Erkek Bireylerde Beden Algısı ve Özgüven Değerlerinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Muğla.
- McCarty, P. (1986). “Effects of feedback on the self-confidence of men and women”.

Academy of Management Journal, 29(4), 840-847.

<https://doi.org/10.5465/255950>.

- McCormick, B. W., Guay, R. P., Colbert, A. E., ve Stewart, G. L. (2019). “Proactive personality and proactive behaviour: Perspectives on person–situation interactions”. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 92(1), 30-51. <https://doi.org/10.1111/joop.12234>.
- McElwee, G. (2006). “Farmers as entrepreneurs: Developing competitive skills”. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 11(3), 187-206.
- Miller, D. (1983). “The correlates of entrepreneurship in three types of firms”. *Management Science*, 29(7), 770-791. <https://doi.org/10.1287/mnsc.29.7.770>.
- Mutluer, S. (2006). Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Narin, M., Marşap, A., Gürol, M. A. (2006). “Global kadın girişimciliğinin maksimizasyonunu hedefleme: Uluslararası arenada örgütlenme ve ağ oluşturma”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 65-78.
- Nedumaran, G. (2019). “Agriculture women entrepreneurs: Problems and delights”. *International Journal Of Research Culture Society*, 3(1), 28-31.
- Nukpezah, J. A., ve Blankson, C. (2017). “Microfinance intervention in poverty reduction: A study of women farmer-entrepreneurs in rural Ghana”. *Journal of African Business*, 18(4), 457-475. <https://doi.org/10.1080/15228916.2017.1336915>.
- Okyay, B. (2012). Yönetici ve Çalışanların Özgüven Düzeyleri ve Kişisel Gelişim İnisiatifi Alma Becerilerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Oney, E., ve Öksüzöğlü Güven, G. (2015). “Confidence: A critical review of the literature and an alternative perspective for general and specific self-confidence”. *Psychological Reports*, 116(1), 149-163. <https://doi.org/10.2466/07.PR0.116k14w0>.
- Özden, A. T. (2019). “Kadın tüketicilerin özgüven düzeylerinin marka beğenirlik düzeyleri üzerindeki etkisinin demografik özelliklerine göre farklılıkları”. *International Review of Economics and Management*, 7(1), 115-138.
- Özkaya, M. (2009). “Kadın girişimcilere yönelik strateji geliştirmede yerel yönetimlerle işbirliği içinde olmak, mümkün mü?”. *Management and Economic Research*, 7(11), 56-72.

- Özkaya, N. (2019). Proaktif Kişilik ve Bireysel Yenilikçiliğin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ağrı.
- Özkurt, B. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Proaktif Kişilik Özellikleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.
- Öztürk, N. (2017). “Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi ve anne-babaya bağlanma biçimleri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.” *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3(1), 9-22.
- Parker, S. K., ve Collins, C. C. (2010). “Taking stock: Imtergrating and differentiating multiple proactive behaviors”. *Journal of Managemenet*, 26(3), 633-662. <https://doi.org/10.1177/0149206308321554>.
- Patil, B., ve Babus, V. S. (2018). “Role of women in agriculture”. *International Journal of Applied Research*, 4(12), 109-114.
- Peterson, H. (2010). “The gendered consturction of technical self-confidence: Women’s negotiated positions in male-dominated, technical work settings”. *International Journal of Gender, Science and Technology*, 2(1), 65-88.
- Petridou, E., ve Glaveli, N. (2008). “Rural women entrepreneurship within cooperatives: training support”. *Gender in Management: An International Journal*, 23(4), 262-277.
- Prabhu, V. P., McGuire, S. J., Drost, E. A., ve Kwong, K. K. (2012). “Proactive personality and entrepreneurial intent: Is entrepreneurial self-efficacy a mediator or moderator?”. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 18(5), 559-586. <https://doi.org/10.1108/13552551211253937>.
- Preston, D. L. (2001). “365 steps to self-confidence”. *How To Books*, United Kingdom.
- Sachs, C. E. (1996). “Gendered fields: rural women, agriculture, and environment”. *Boulder Colo: Westview Press*. <https://doi.org/10.4324/9780429493805>.
- Sarfaraz, L., Faghih, N., ve Majd, A. A. (2014). “The relationship between women entrepreneurship and gender equality”. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 2(6), 1-11.
- Sarı Gedik, D. (2019). Kırsal Kalkınmada Genç Çiftçi Projesi: Tekirdağ İli Örneği.

- Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Seçer, İ. (2015). SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma. *Anı Yayıncılık*, Ankara.
- Seibert, S. E., Crant, J. M., ve Kraimer, M. L. (1999). “Proactive persoality and career success”. *Journal of Applied Psychology*, 84(3), 416-427. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.84.3.416>.
- Seibert, S. E., Kraimer, M. L., ve Crant, J. M. (2001). “What do proactive people do? A longitudinal model linking proactive personality and career success”. *Personnel Psychology*, 54(4), 845-874. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2001.tb00234.x>.
- Sisei, L. M. (2016). “Agricultural mechanization and women entrepreneurs in the agricultural sector in rural areas”. *Baraton Interdisciplinary Research Journal*, 6, 150-156.
- Sleeper, L. A., Nigro, G. N. (1987). “It's not who you are but who you're with: Self-confidence in achievement settings”. *Sex Roles*, 16(1), 57-69.
- Smit, A. B. (2004). “Changing External Conditions Require High Levels of Entrepreneurship in Agriculture”. *XV. International Symposium on Horticultural Economics and Management*, Berlin, 167-173.
- Soner, O. (1995). Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Soner, O. (2000). “Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler”. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 249-260.
- Soysal, A. (2011). “Türkiye’de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 83-114. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002153.
- Sönmez, V., ve Alacapınar, F. G. (2014). Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Anı Yayıncılık*, Ankara.
- Stratcher, D. C. (1996). “Women entrepreneurs: Cataysts for transformation”. *European Baha’i Business Forum*. (Erişim Tarihi: 19.10.2022). <https://www.badishams.net/wp-content/uploads/2018/02/Women-Entrepreneurs-Catalysts-for-Transformation-Diane-C-Starcher.pdf>.
- Şahbazoğlu, M. (2014). The Relationship Between Proactive Personality, Empowerment and

- Proactive Work Behavior. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şar, A. H., Avcu, R., ve Işıklar, A. (2010). “Analyzing undergraduate students’ self-confidence levels in terms of some variables”. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1205-209. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.262>.
- Tankodara, K. D., ve Chauhan, N. B. (2021). “Scale to measure ICT operational self-confidence of the farmers”. *Indian Res J Ext. Edu*, 21(1), 16-19.
- Tigges, L. M., ve Green, G. P. (1994). “Small business success among men-and women-owned firms in rural areas”. *Rural Sociology*, 59(2), 280-310. <https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.1994.tb00534.x>.
- Tosun, E. (2012). Proaktif Kişilik ile Satış Performansı Arasındaki İlişki ve Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Trauger, A. (2004). “Because they can do the work: Women farmers in sustainable agriculture in Pennsylvania, USA”. *Gender, Place & Culture*. 11(2), 289-307. <https://doi.org/10.1080/0966369042000218491>.
- Tunca, S. (2018). Proaktif Kişilik Yapısının ve Yenilikçi Davranışın Görev Performansına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gebze.
- Turan Başoğlu, S. (2007). Sınav Kaygısı ile Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji, İnsan Bilimleri ve Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (t.y.). <https://sozluk.gov.tr/>.
- Türkiye İstatistik Kurumu İstatistik Veri Portalı (Erişim Tarihi: 19.10.2022). <https://data.tuik.gov.tr/>
- Twyman, J., Muriel, J., ve García, M.A. (2015). “Identifying women farmers: informal gender norms as institutional barriers to recognizing womens’s contributions to agriculture”. *Journal of Gender, Agriculture and Food Security*, 1(2), 1-7.
- Uluköy, M., ve Demireli, C. (2014). “Cinsiyetin girişimcilik özellikleri üzerine etkisi: Erkek girişimcilik ve kadın girişimciliğin karşılaştırmalı analizi”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 12(22), 47-55.
- Uncuoğlu Yolcu, İ. (2017). Proaktif Kişilik ile Proaktif Çalışma Davranışı İlişkisi Üzerinde

- İşe Gönülden Adanma ve Psikolojik Güçlendirmenin Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Uslu, D. (2015). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetinin duygusal zekâ faktörlerine göre incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Uy, M. A., Chan, K. Y., Sam, Y. L., Ho, M. H. R., ve Chernyshenko, O. S. (2015). “Proactivity, adaptability and boundaryless career attitudes: The mediating role of entrepreneurial alertness”. *Journal of Vocational Behavior*, 86, 115-123. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.11.005>.
- Uyar, S. (2016). Çalışanlardaki Mükemmeliyetçilik Algısının Özgüvene ve Kendini Sabotaj Etkisinde Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.
- Uzun, A. (2021). Kamu Sektöründe Çalışan Kadınların Yaşam Boyu Öğrenmeleri İle Öz Güvenleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bartın.
- Ünal, Ç. (2022). Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Proaktif Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yalçın İncik, E., ve Uzun, N. B. (2017). “Bireysel girişimcilik algı ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(9), 471-485.
- Yavuz, F., Terin, M., Shiwan, M. S., Akay, B., Güler, İ. O., ve Ağsu, K. (2018). “Kadınların tarımsal üretim faaliyetlerine katılımı üzerine bir analiz: Kuzeydoğu Anadolu TRA 1 bölgesi örneği”. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 24(2), 185-192. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.474478>.
- Yurtçipek Ergüntop, S. (2019). Kadın Öz Güven Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul.

- Wanberg, C. R., ve Kammeyer-Mueller, J. D. (2000). “Predictors and outcomes of proactivity in the socialization process”. *Journal of Applied Psychology*, 85(3), 373-385. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.3.373>.
- Warren, M. (2004). “Farmers online: Drivers and impediments in adoption of internet in UK agricultural businesses”. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 11(3), 371-381.
- Webster, R. L., ve Ellis, T. S. (1999). “Self-confidence among younger and older women performing financial analysis”. *Psychological Reports*, 84(1), 231-235. <https://doi.org/10.2466/pr0.1999.84.1.23>.
- White, B. (1995). “The career development of successful women”. *Women in Management Review*, 10(3), 4-15.
- White, M. C., De Sanctis, G., ve Crino, M. D. (1981). “Achievement, self-confidence, personality traits, and leadership ability: A review of literature on sex differences”. *Psychological Reports*, 48(2), 547-569. <https://doi.org/10.2466/pr0.1981.48.2.547>.
- White, R. W. (1959). “Motivation reconsidered: the concept of competence”. *Psychological Review*, 66(5), 297-333. <https://doi.org/10.1037/h0040934>.

EKLER
EK 1
UYGULAMA FORMU

Değerli Katılımcı; Bu anket formu, bilimsel bir çalışmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Anket formuna lütfen isim yazmayınız. Konuya yönelik objektif ve gerçekçi değerlendirmelerinizi istirham ederiz. Saygılarımızla,
Prof. Dr. Pelin KANTEN,
Çisem Tuğçe KIYIM

Lütfen, aşağıdaki ifadelerin, işyeriniz ve kendiniz ile ilgili durumu ne ölçüde yansıttığını " 1-kesinlikle katılmıyorum ", " 2-katılmıyorum ", " 3-ne katılıyorum ne de katılmıyorum ", " 4-katılıyorum ", " 5-kesinlikle katılıyorum " şıklarından bir tanesini işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
A1.Yeni başladığım bir işte geliştirmem gereken yönlerimi önceden belirleyebilirim.					
A2. Meslek alanımdaki bilgi gereksinimlerimi giderecek etkinlikleri planlayabilirim.					
A3. Kendi yeteneklerimi kullanabileceğim projeler üretebilirim.					
A4. Planlı çalışırım.					
A5. Alanımla ilgili gelişmeleri düzenli takip ederim.					
A6. Soru sormaktan çekinmem.					
A7. Zayıf yönlerimi farkındayım.					
A8. Takım çalışmalarında öneride bulunmaktan çekinmem.					
A9. Fikirlerimi hayata geçirmek için gerekli kaynakları belirlerim.					
A10. İçinde bulunduğum grubun liderlikle ilgili sorumluluklarını almaktan hoşlanırım.					
A11. Hata yaptığımda vazgeçmem.					
A12. Yeni fikirler uygulamayı severim.					
A13. Yaptığım işlerin zayıf yönlerini tespit edebilirim.					
A14. Başkalarının yapmadığı yeni şeyleri yapmaktan hoşlanırım.					
A15. Takım çalışmalarında kendi fikirlerimi rahatça söylerim.					
A16. Fikirlerimi söylemekten çekinmem.					
A17. Başladığım bir işi bitirmekte kendime olan özgüvenim tamdır.					
A18. Bir konuda deneyiminin olmaması o konuya ilgi duymam için engel değildir.					
A19. Çevremdeki insanların büyük çoğunluğu kabul etmese de kendi fikirlerimi uygularım.					
A20. Başkalarının önerilerini kabul etmeden önce üzerinde düşünürüm.					

Lütfen arka sayfaya geçiniz... →

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
A21. Bir problemle karşılaştığımda farklı çözüm yolları üretebilirim.					
A22. Yaptığım işlerin güçlü yönlerini tespit edebilirim.					
A23. Takım çalışmalarında bireysel sorumluluk almaktan çekinmem.					
A24. Sosyal çevrem geniştir.					
A25. Çalışmalarımı sonlandırıncaya kadar heyecanım hiç bitmez.					
A26. Her zaman bir hedefim vardır.					
A27. Bir işe başlamadan önce ön hazırlık yaparım.					
A28. Rekabet etmekten çekinmem.					
A29. Başladığım bir işi bitirmekte çoğunlukla sabırlıyım.					
A30. Yeni başladığım bir işte karşılaşılabileceğim engelleri önceden belirleyebilirim.					
A31. Planladığım bir işte başarılı olabileceğime inancım tamdır.					
B1. Kadın olmaktan memnunum.					
B2. Aile içindeki kadınlık rolümden (eş, anne, kız evlat vb.) memnunum.					
B3. Sosyal ortamlara kolayca girebilirim.					
B4. Kolayca arkadaş edinebilirim.					
B5. Gerektiğinde bir topluluk karşısında rahatça konuşabilirim.					
B6. İnsanlar benim söylediklerime önem verir.					
B7. Kendimi sık sık başkalarıyla kıyaslarım.*					
B8. Sosyal ortamlarda kendimi dışlanmış hissederim.*					
B9. Tek başıma rahatlıkla uzun yolculuğa çıkabilirim.					
B10. Kendime güvenirim.					
B11. Kendimle gurur duyarım.					
B12. Kendimi en az çevremdeki diğer insanlar kadar değerli hissederim.					
B13. Kendimi birçok açıdan yetersiz hissederim.*					
B14. Çoğu zaman ne yapacağımı bilemem.*					
B15. Birçok kişiden daha cesurum.					
B16. Kendimi rahatça ifade edebilirim.					

Lütfen arka sayfaya geçiniz... →

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
B17. Yeni fikirlere açığımdır.					
B18. Bir kadın olarak her şeyin üstesinden gelebilirim.					
B19. İhtiyaçlarımı tek başıma karşılayabilirim.					
B20. Birçok erkeğin yaptığını yapabilirim.					
B21. Bedenimi beğenirim.					
B22. Keşke daha güzel olsaydım.*					
B23. Birçok kadının benden daha güzel göründüğünü düşünürüm.*					
B24. İyi görünmek benim elimdedir.					
B25. Kapasitemin, çoğu kadından daha fazla olduğunu düşünürüm.					
B26. Sorumluluk almaktan çekinmem.					
B27. Liderlik yapabilirim.					
B28. Başarılı olduğum zaman kendimi ödüllendiririm.					
B29. İnanduğım düşünceleri kararlılıkla savunabilirim.					
B30. Daha çok başkalarının kararlarını uygulamayı tercih ederim. *					
B31. Cesaretim kolay kınılır.*					
B32. Zeki olduğumu düşünürüm.					
B33. Başarılı olduğumu düşünürüm.					
B34. Hedeflerime ulaşabilirim.					
B35. Sorunlarımı, kendi yöntemlerimle çözebilirim.					
B36. Yeterince çalışırsam istediğimi elde edebilirim.					
B37. Haksızlığa uğradığımda itiraz edebilirim.					
B38. İnsanlar bir sorun çözerken bana akıl danışırılar.					
C1. Kendi yaşamımı geliştirmek için sürekli yeni yollar ararım.					
C2. Nerede olursam olayım, yapıcı bir değişim için güçlü bir etkiye sahibim.					
C3. Hiçbir şey beni kendi düşüncelerimi gerçeğe dönüştürmekten daha çok heyecanlandıramaz.					
C4. Eğer hoşlanmadığım bir şey görürsem, onu düzeltirim.					
C5. Ne kadar tuhaf olursa olsun, bir şeye inanırsam onu yaparım.					
C6. Diğerlerinin görüşlerine uymasa bile kendi düşüncelerimi savunmayı severim.					
C7. Fırsatları saptamada uzmanım.					

Lütfen arka sayfaya geçiniz... →

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne de Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
C8. Her zaman bir şeyin en iyisini yapmanın yollarını ararım.					
C9. Eğer bir şeye inanırsam, hiçbir şey onu gerçekleştirmemi engelleyemez.					
C10. Olanakları diğer insanlardan daha iyi tespit ederim.					

1. Medeni durumunuz: () Evli () Bekar
2. Çocuk sayınız: () Sıfır () 1-2 () 3-5
3. Mezuniyet düzeyiniz: () İlkokul () Lise () Ön Lisans
() Lisans () Lisansüstü
4. Yaşınız: () 18-25 () 26-33 () 34-41 () 42-49
() 50-57 () 58 ve üzeri
5. Toplam çalışma süreniz (yıl):

Değerli katkılarınız için teşekkür ederiz...

EK 2

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

2.1. Bireysel Girişimcilik Algısı Ölçeği Kullanım İzni

 Eda Yalçın İncik 20:10 (0 dakika önce) ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▾

Sayın Kıyım,
"Bireysel Girişimcilik Algı Ölçeği"ni bahse konu araştırmada kullanabilirsiniz. Ölçekle ilgili bilgileri yayımlandığı dergiden edinebilirsiniz. Ayrıca ölçek boyutlarına ilişkin bilgiler ekteki dosyada yer almaktadır. Çalışmalarınızda kolaylıklar ve başarılar dilerim.

Dr. Eda YALÇIN İNCİK
Mersin Üniversitesi

2.2. Kadın Öz Güven Ölçeği Kullanım İzni

 SALİHA YURTÇİÇEK 17:51 (46 dakika önce) ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▾

Sayın Çisem Tuğçe KIYIM,
Ölçeği kullanabilirsiniz.
Ölçek ve bilgileri ilgili çalışmanın sonunda Ek 8 ve Ek 9'da mevcuttur.
İyi çalışmalar.
.

2.3. Proaktif Kişilik Ölçeği Kullanım İzni

 Prof. Dr. Ahmet Akın 15:39 (2 saat önce) ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▾

Kullanabilirsiniz iyi çalışmalar

Prof Dr Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

EK 3
ETİK KURUL İZİN BELGESİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu
Bilimsel Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2200074336
Konu : Başvuru İncelenmesi

04.04.2022

Sayın Çisem Tuğçe KIYIM

Yürüttüğünüzü yapmış olduğunuz 2022-YÖNP-0226 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 31.03.2022 tarih ve 07/48 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 48- Çisem Tuğçe KIYIM'ın sorumlu yürüttüğünü yaptığı “Çalışanların Öz Güven Düzeylerinin ve Proaktif Kişilik Özelliklerinin Bireysel Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Kadın Çiftçiler Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

EK 4
ÇİFTÇİ KAYIT SİSTEMİ ÇIKTISI

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

ÇKS Çiftçi Sayısı Bilgileri

Sıra No	Dilekçe İl	Dilekçe İlçe	Kadın Çiftçi Sayısı	Erkek Çiftçi Sayısı	Tüzel Kişi Sayısı	Çiftçi Sayısı Toplam
1	EDİRNE	ENEZ	72	1045	65	1182
2	EDİRNE	HAVSA	354	2746	12	3112
3	EDİRNE	İPSALA	459	3602	101	4162
4	EDİRNE	KEŞAN	406	3749	66	4221
5	EDİRNE	LALAPAŞA	156	1372	40	1568
6	EDİRNE	MERİÇ	156	1748	17	1921
7	EDİRNE	MERKEZ	365	3305	26	3696
8	EDİRNE	SÜLOĞLU	80	960	59	1099
9	EDİRNE	UZUNKÖPRÜ	644	4605	259	5508
		Toplam:	2692	23132	645	26469

Sayfa No: 1/1

Tarih / Saat : 8/25/2022 11:45:57 AM

Rapor No : 01.00172

